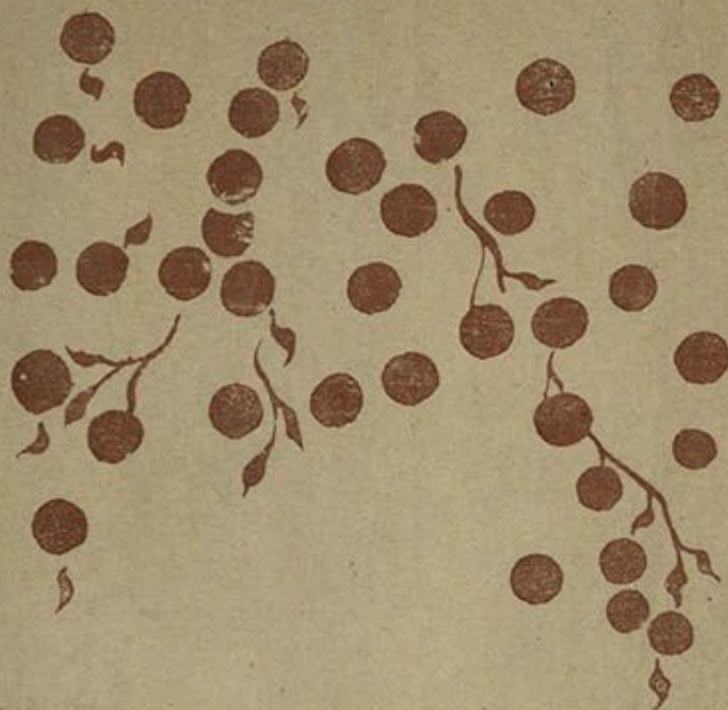

1H//615429(039)

РБ-828 ✓

Матвей Кафка

РАДАСНЫ
БУДЗЕНЬ

Д-2

ЦАНА 5 руб.

Пераплёт 75 кап.

На беларусском языке

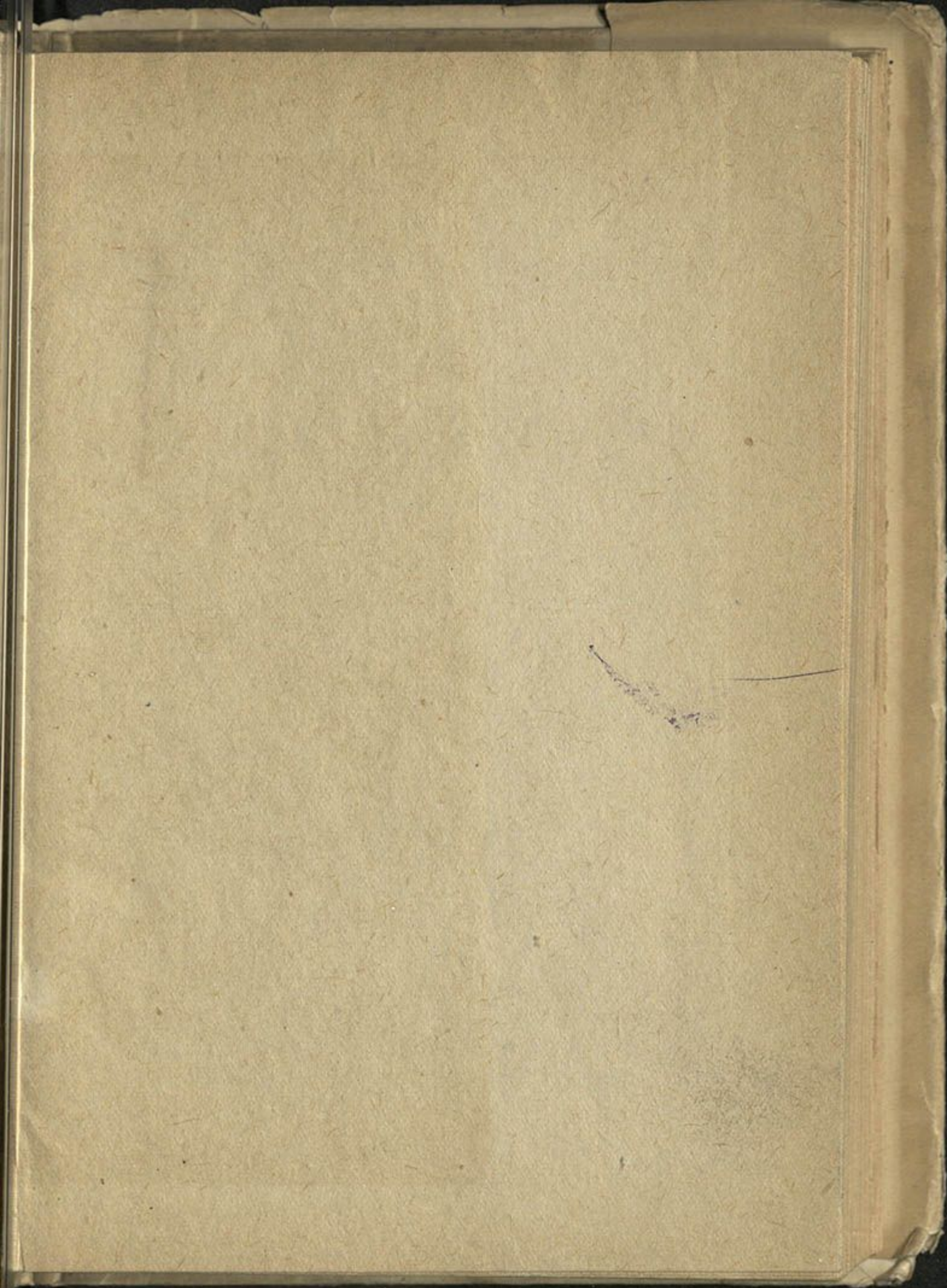
В. Ходыко

РАДОСТНЫЕ БУДНИ

Государственное

Издательство Белоруссии

Минск—1935

На
В.
РА
Го
Из
Мя

1Н//615429(039)

УЛАДЗІМЕР ХАДЫКА

02 ДНК
36 г 52
ГДБ УЗ

РАДАСНЫ БУДЗЕНЬ

144678
2

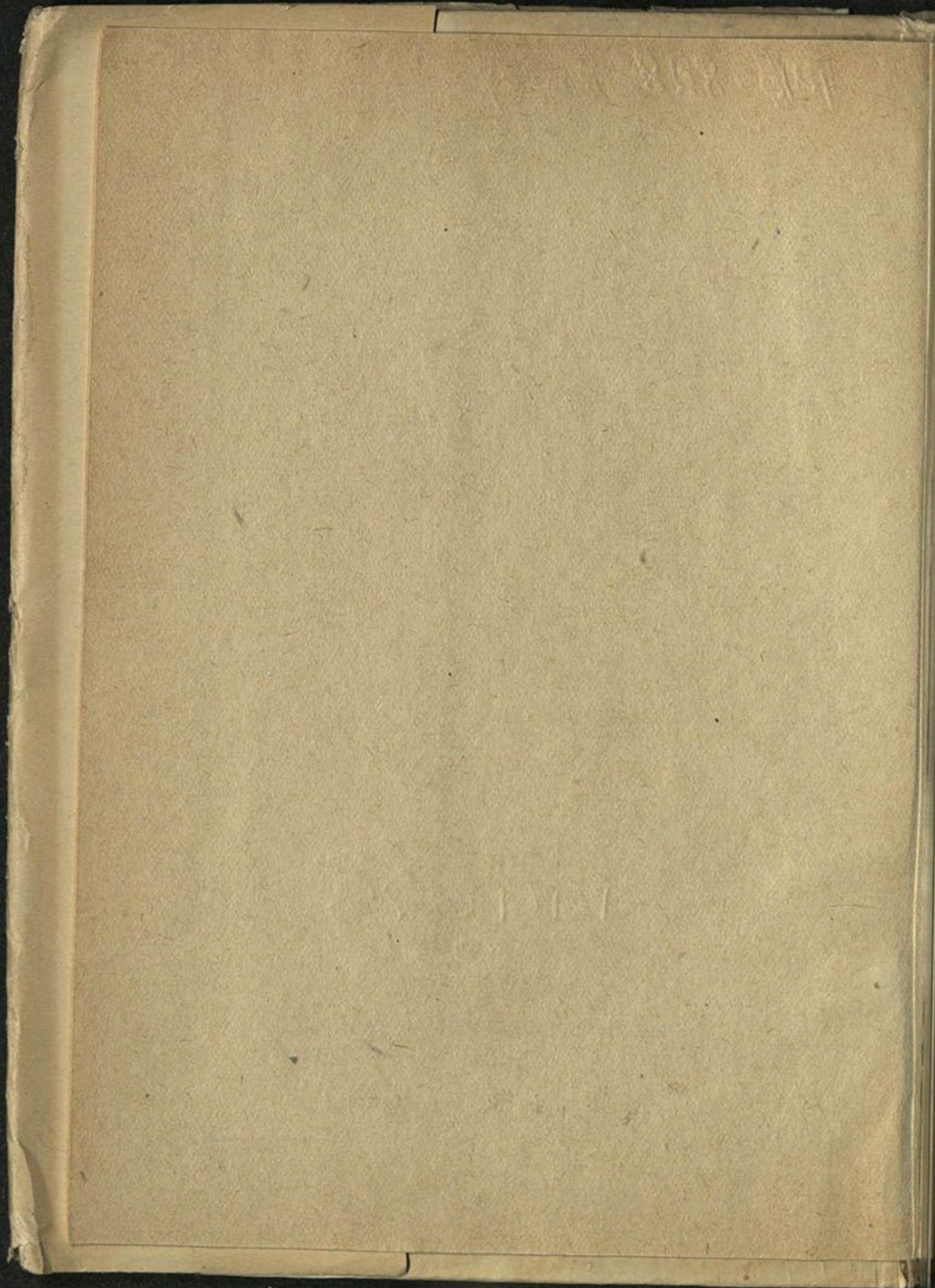
ДЗЯРЖАЎНАЕ ВЫДАВЕЦТВА БЕЛАРУСІ
МЕНСК ЛІМ 1935

Проз. 1939 г.

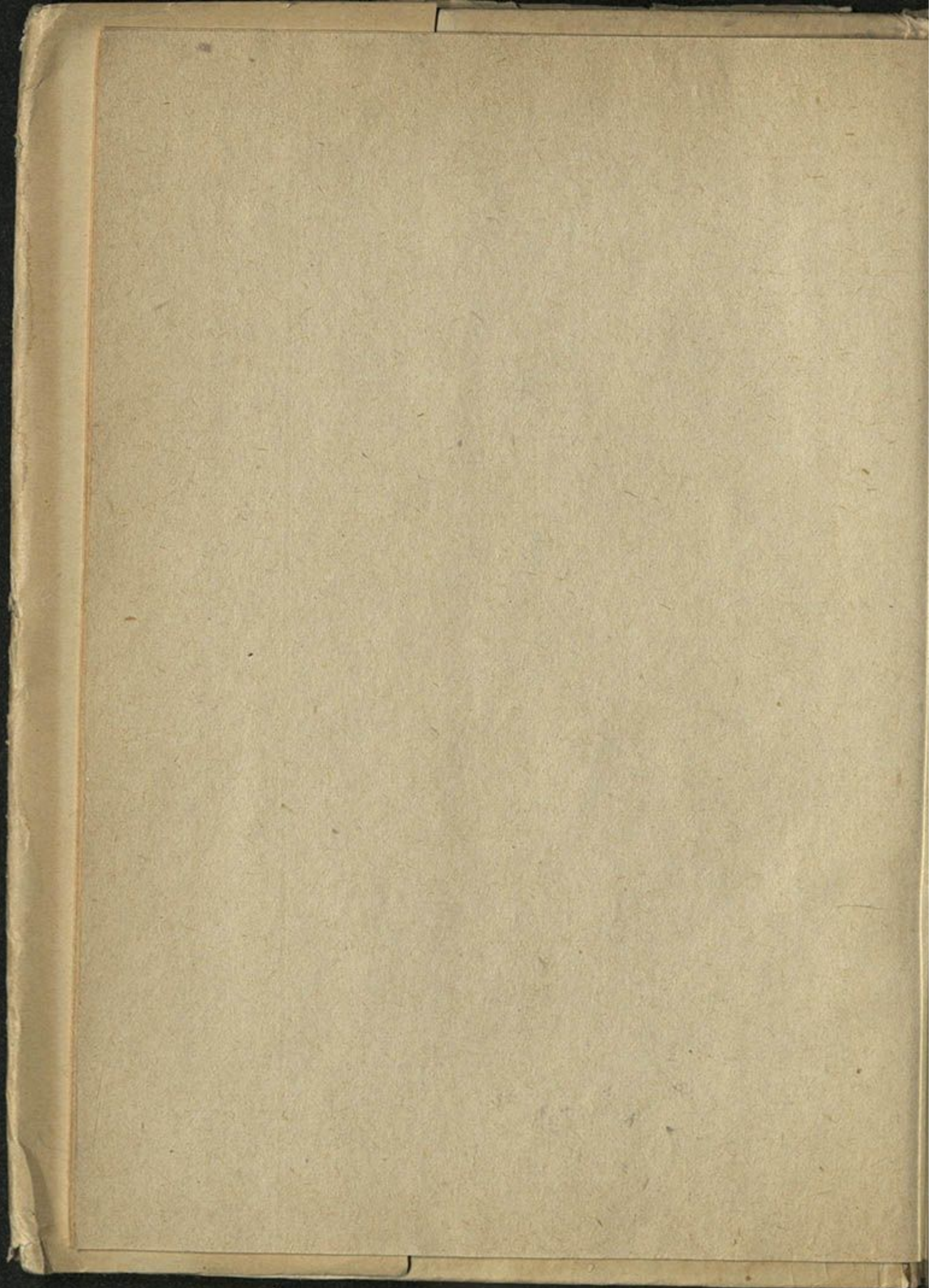
ба

Г. Д. В. 38.

Нацыянальная
бібліятэка
Беларусі

I

Эпоха будням лік вядзе
На змест свайму календару.
Вітаю я, мой новы дзень,
Тваю гарачую пару.

Вітаю, пройдзены ў баях,
Пад новым сонцам, родны свет.
Ты з даляў змеў астатні прах
Старых правоў, хлуслівых мэт.

На гэтых далях мы стаім:
Нам працы ёсць і сіл стае—
Каб кіраваць жыццём тваім
І вартаваць шляхі твае.

Каб ў час, тваю узяўшы рань,
Быць ля старна крутых падзей—
І крыкнуць ўсёй зямлі:—Устань,
І кроўным правам валадзей!

Твой плён і лёс мой на раду
Адзінай зоркай зіхацяць.
Ты—дужых рук, вялікіх дум
Маё працоўнае дзіця.

З табою чулі мы не раз,
Як хрып начэй, як шторм вятроў:
Крывёй заліць рабочы клас
Варожых жыл шалела кроў.

І зараз тупяцца мячы,
І марны іх крываваы старт:
Нікому ў свеце не змагчы
Рэволюцыйны авангард.

Не запалохаць, не спыніць
Пары расплат, дзень новы мой:
Вялікай буры гром грыміць,
І хваль людскіх расце прыбой.

Краям вырастаць і цвісці—
Гарыць блакітны далягляд.
Нам ў акіяне дум плысці
І не варочацца назад.

Хай мчаць наперад караблі...
Я на агні слядоў тваіх.
Аб бераг страчанай зямлі
Разбіта ярасць белых крыг.

І ноч аб камень нашых скал
Дарэмна гне свой медны лоб:
У пену падае луска
Чужых надзей, былых хвароб.

У моры згінуць банды хмар,
Прарве імглу суровы зрок,—
Каб стаў усёй зямлі ўладар
І твой і мой чарговы крок.

Каб смела ў даль дарог глядзець,
Змагаць вякоў варожых раць,—
Як можна больш нам трэба ўмець
І будаваць і ваяваць.

Над горадам, вясенні ранак
І ўдарнай працы баявік.
Мінае свой другі паўстанак
Бадзёры месяц красавік.

На скрыжаваннях вуліц людных
Вільготным смехам б'е у твар.
Уверсе воблакі, як судны,
Плывуць ў падветраны абшар.

Гудзіць і вые шторм абапал...
Так з гор узнятая зіма
Збягае ўніз пакласці лапу
У снег, каторага няма.

Так прагне верш да формы сціслай,
Калі разыйдзеца рука.
Так пеніцца старая Свіслач,
Неўціхамірная рака,

Разлютаванасцю паводак
Губляе меру, траціць сэнс...
Расце героем пяцігодак
На варце часу скромны Менск.

З палёў вайны, з-пад смертнай ласкі
Ён вынес свой жывучы крок—
Былы бядак Расіі царскай,
Правінцыяльны гарадок.

Аддаўшы ганьбе і пагардзе
Хрып дробных здрад, як пыл гадоў,—
Ён стаў у першым авангардзе
Совецкіх нашых гарадоў.

І не адолеюць такога
Ніякі вораг, ні вякі.
Кладуць вялікую дарогу
Адважныя будаўнікі.

Вясёлым сонцам грае неба,
Глядзіць у даль вачэй цяпло...
У ім галоўная патрэба,
Каб маладым жыццё было.

Ў ім смерць і сну, што жыў ў народзе,
Дзе ёсць у першай чарадзе—
Настрой, каторы песню родзіць,
І песня, што ў паход вядзе.

Хай выюць ветры непагоды
І ходзяць хмары над зямлёй.
Свой горды лад твае народы
Нясуць у свет, край родны мой.

З кайданаў цемрадзі астрожнай
Да светлых дзён прышлі яны.
Гартуюць шлях на пядзі кожнай
Твае адданыя сыны.

Пяюць нямотныя пустыні,
Дзе пройдзе сіла нашых рот.
Вясна ўладарная не згіне,—
Дрымлівых рэк растопіць лёд.

Ї мэта, чым жывем і марым,
Не згубіць след, не страціць нас:
Тваім ахоплены пажарам,
Ўстае грымотнай славы час.

Їдуць хадою непакорных—
Пад сцяг апошняй барацьбы,—
Ўсе пасынкi стагоддзяў чорных,
Аплёванай зямлі рабы.

Заўсёды з імі наша думка,
Ї з намі—дбайнасць іхных тэм:
Патрон ваеннага падсумка
Мы на выпадак беражэм.

Мы п'ем зару тваіх усмешак,
А нам усім вялікі лік...
На месяц злосць сваю адбрэша
Варожай прывязі язык.

Ў імгле драпежнага разбою
Слата над светам адымжыць...
О, край, мы выраслі з табою
Змагацца, будаваць і жыць!

Ў адзінай кузні гартавалі
Мы дужасць рук і стойкасць ног.
Наш правадыр—таварыш Сталін,—
Арганізатар перамог.

Ў вячэрнім золаце праменняў
Былых часоў мільгнула здань...
Яшчэ не ўсе пазбыты цені
З адвечнага свайго гнязда.

Яшчэ варушыцца часамі
Астатні зброд то там, то тут,
І чорны век у кожнай пляме
Знайсці спрабуе свой рэдут.

Як злыдзень, сочыць, хто падвые
Яму ў нутро на воўчы лад...
Не дрэмле светлы далягляд,
Не моўкнуць песні баявыя.

Паходамі бацькоў живе
Герояў племя маладое...
Як войска перад першым боем,
Праходзяць думкі ў галаве.

Я да людзей душой прыкуты,
Хай душыць звера люты гнеў:
Над морам крыўды і пакуты
Магутны голас празвінеў.

Ён светлым днём да перамогі
Прывёў наш край, вядзе сусвет.
Мы пройдзем ўсе на край дарогі,
Хай свой крывёй азначым след.

Мы вытапчам вякоў дымы,
Нас рэволюцыя радзіла...
Апошніх ворагаў магілу
Убачыць будзем рады мы.

Таму і прагнасці багата,
І носіць гордасць кожны з нас
За ўсіх, хто лёг пад куляй ката,
Хто ў бой вядзе працоўны клас.

Таму й дажджом праменняў весніх
Прыемна змыць трывог акно
І цёпрых слоў сабе на песні
Браць залатое валакно.

Каму, як не табе, паслухаць
Жывую музыку вясны?..
Нішто тваё не рэжа вуха—
Сніць ноч свае зямныя сны.

Дрыжаць брывей густыя хмаркі...
Їх фарбе ў нервы рэк сыйсці.
Їх можна разабраць без чаркі,
Да мудрай праўды дарасці.

Мы ведаем усё, што робім,
На гранях дзей праводзім век.
У гэтым сэнс вялікай спробы
Знаходзіць новы чалавек.

Таму і нашым сніцца зорам
Блакiт нябачаных паэм,
Ў каторых проста мы гаворым
Аб ты, што маем, чым жывем.

Ты ў гэтых снах яшчэ суровой,
Яшчэ астрэйшы твой адказ—
Калі кую, ашчадны ў слове,
Я профiль цямянага радка;

Калі падкутай рыфмай выб'ю
Я іскры мёртвай пекнаты,—
Мой вырыс песні песняй рыб'яй
Завеш з вялікім правам ты.

Ты лірыкі маёй не любіш
За рэбус і за фарбаў тло...
Ты мой наступны дзень галубіш,
Якому роўных не было.

А я люблю твой светлы эпас,
Твой зрок суровы п'ю да дна...
Душа—не параная рэпа,
Жывым агнём гарыць яна.

Ручаі ў адталай глебе
Жвавы свой танцуюць танец.
Кожны дзень цвіце на небе
Маладой зары румянец.

Кожны дзень гудзе і звоніць
Шыр прастораў, рух бяскрайні...
Я ў тваім, вясна, палоне,
Ты ў маёй сардэчнай тайне.

Светлай радасці не страшыць
Нетаемнасць тайны гэтай:
Ў дружбе з явай нават нашы
Ўсе любоўныя сакрэты.

Нам таіць няма прычыны
Ўсё, што сэрцу спанараўна.
Лепшым вобразам дзяўчыны
Хай жыве, што мерла здаўна.

Што нясе свой боль астатні
Утапіць ў вясенніх водах...
Мой табе, па дружбе братняй,
Гэты верш і кожны подых.

Я табой навекі повен,
І зара цвіце табою...
Сталі з думкамі на ўзровень
Ўсе пачуцці, ўсе настроі.

Жыватворчай працы многа
У цябе, вясна-сяброўка...
І у нас па ўсіх дарогах
Баявая падрыхтоўка.

Кожны рух і гонар ўласны
Ўладай дзён прызваны к бою.
Будзе жыць абшар калгасны
Большэвіцкаю сяўбою.

Будзе ў полі ветрык лётаць,
Будуць вусны ў песні вязнуць—
Пра ударную работу,
Найвялікшую адказнасць.

Як заўсёды, ў час яскравы,
З краем быць і біцца разам,—
Наша рупасная справа,
Ганаровы абавязак.

Завінуўся на выгодзе
І шуміць зялёны сад.
Болей цвету ў гэтым годзе,
Ў гэтым годзе сонца шмат.

На пялёсткаў россып белы
Жар пяшчот кладзе яно...
Дбалі бронзавыя целы
Пра адборнае зярно.

Гаманіла з плугам глеба,
Каб разгон рабоце даць.
Каб засеяць болей хлеба,—
Не спазніцца, не адстаць.

Гінуў сон ў людскім палоне,
Завіхаліся двары...
Моцных ног негнулі коні,
І гудзелі трактары.

Скібы будучыні ўзнятай,
Ў даль бязмежжам вы ляглі...
Новы штурмаваў араты
Векавы прасцяг зямлі.

Хцівых рук знісчаў араву.
Нёс наперад з года ў год—
Распрыгоненае права
Распрыгонены народ.

І ўзышло буйное зерне...
Сіняя густая рунь!..
Гэту шыр любіць бязмерней
Я іду з жыццём угрунь.

Я праменным дажджом, залатым вадаспадам
Скарб назбіраных думак табе аддаю.
Выйдзі ў вецер вясенні наструненым ладам,
Усміхніся на шчырую песню маю.

Стань на ўзгорку зялёным з сузор'ямі побач,—
З іх не ткаць нам, як ткалі, пародый вянка...
Ў нашай яснасці зараз і наша спадоба,
Без вычудаў сяброўская наша рука.

Гэтай праўды сустрэчнай ніхто не адрыве
Ў свеце мудрасці ўладнай і ўладных дарог.
Ты прагнала з двара, дзён сваіх гаспадыня,
Беспрытульную песню тугі і знямог.

З песень смутку па долі да жніўнага стогну,
З песень слёзаў вясельных да песень хаўтур—
Абівалі парог твой абломкі прыгону,
Поўз вужакаю поля агораны шнур.

Їх прагналі з двара, каб ніколі не бачыць,
Сцежку гора і подласці сцерлі на век.
Ў даль суладжанай рані, ўвесь свет перайначыць
Вышаў крокам жалезным змагар-чалавек.

Грымне неба не раз ашалелым прыпаркам,
Дождж свінцовы абсвішча, закруціць, як вір...
Пролетарскай айчыны дачка і ўладарка,
Боль народны патоне ў варожай крыві!

Ў гэты судны патоп нават мёртвы пачуе
Нашых постацей гордых працоўную знаць...
Хто любіць можа болей краіну такую,
Дзе сцяною вырастае простая раць?

Маладзее зямля, дню наступнаму рада.
Ловіць вецер вясенні усмешку тваю...
Я праменным дажджом, залатым вадаспадам
Скарб назбіраных думак табе аддаю.

Прышла і загадала сесці.
Слухмяна выканаў загад.
Я ёй, з далёкага прадмесця,
Як родны чалавек і брат.

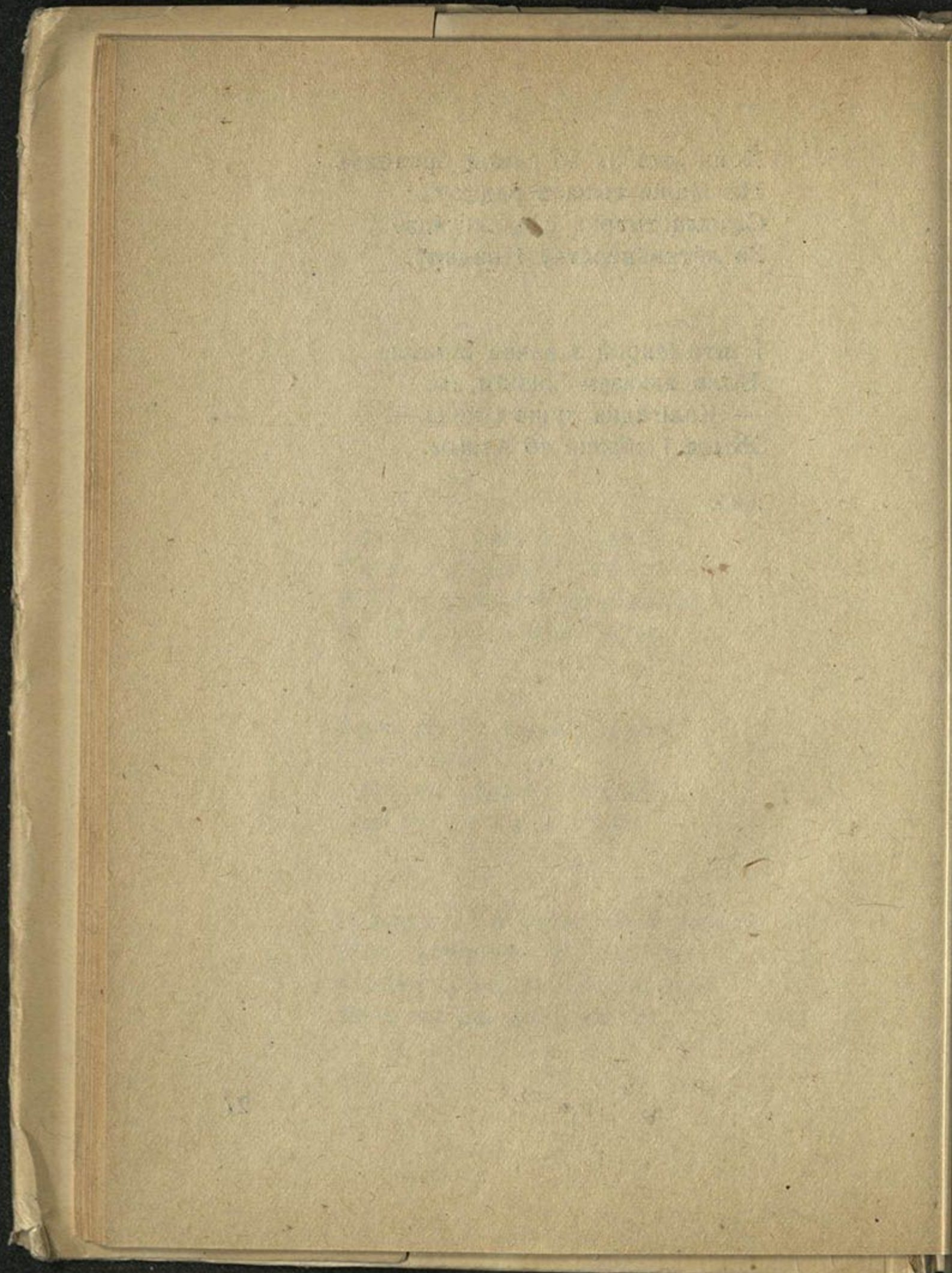
Было падкрэсленне гаворкі
І залацела галава.
Цвілі не яблыні—падпоркі,
Гулі не пчолы, а трава.

Найлепшай зграбнасцю у словах
Мне празвінела ў гэты час:
Лірычных вершаў аб каровах
Яшчэ не вычытаў калгас.

Хоць звонкіх аб самой брыгадзе
Не лішне выпала радкоў...
Сачыла хмарка ў даляглядзе
За лётам вёрстаў і падкоў.

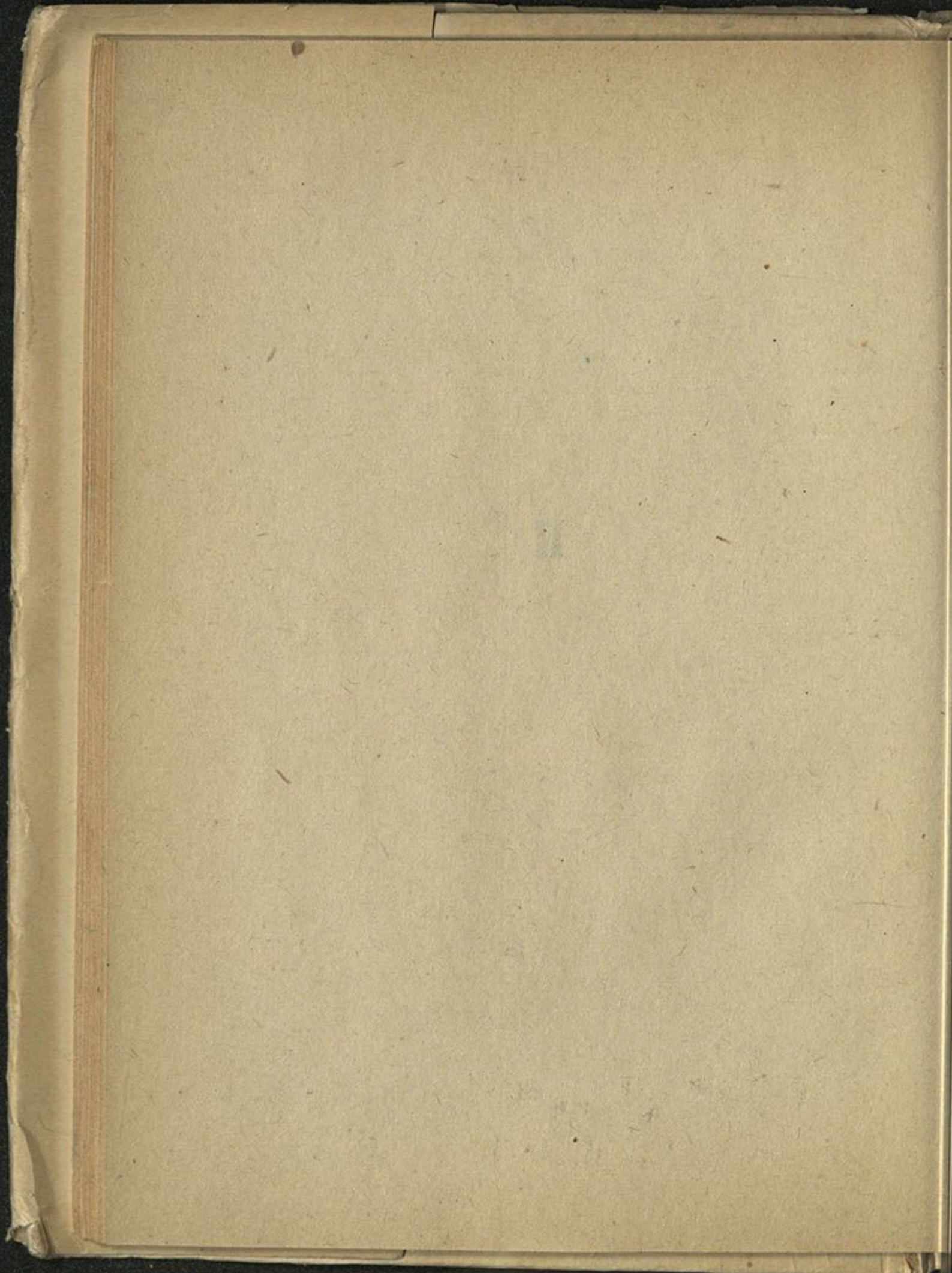
І што іскрой з вачэй ляцела,
Было адказам бліжнім, ім:
— Калі адна душа і цела,—
Жыве і дбанне аб адным.

1934 г.

II

Зіма заплакала ў тумане,
Ад сонца ўзвыў прыматы снег.
І ў нейкім радасным поўсне
Я ўспамінаю дзень свой ранні
І даўні клопат аб вясне.

Ля гарадской высокай рамы
Я ў палявы гляджу прастор:
Бяжыць з гары знаёмы тор,
Стрыжэ зялёнымі вушамі
Ўстрывожаны далёкі бор.

Над борам хмарак тонкі дэсань,
І ў даляглядзе—мглы клубок

Стаіць, як сон смутлівых песень.
Ён будзе бурай перакрэслен,
Віхром адкінуты у бок.

Там, недзе, бег ручэй да спаду,
Нёс ў прыцем мой трагічны след
І мой пагардлівы куплет
Пра першую дзяўчыны здраду...
Было і ладу і не ладу
У кветках вёсен, у звоне лет.

Пад рызманом скупюга шчасця,
Быў я ўсхваляваны наўздзіў
Імкненнем шэры змрок згурасціць,
Каб дзікім воўкам не хадзіў.

Каб нораў збродны (ценым звыклы)
Пранесці злыдні не змаглі...
А час ішоў, і дні плылі.
Ўздымалі злоснікі на іклы
Кашулю зрэбную зямлі.

Кашчавы хруст начэй бяссонных
Калоў зуб'ём іржавых віл.

Раслі нагайкі і пагоны,
Стагналі збітыя загоны
І рэкі, поўныя крыві.

На крык сіберніцкай каманды,
Хто палам ўз'юджаным прасмаг,
Ішлі ў раз'ятраныя банды—
З віхрастым чубам, белым кантам,
З людской крывёю на губах
Пратанцаваць на чарапах.

У панстве майстраў ад труны,
Тут толькі гада смерць не стрэне...
Як вош, пладзіліся яны.
І дзе схадзілася трапенець
Атрускі гвалту і маны—
Танулі вёскі ў конскай пене,
Звінелі глуха кайданы...

Ступала навалач па бруку,
Пад оргію „законных мер“.
Брыдозны, п'яны іх ашчэр
Ў адным мог толькі збавіць муку:

Няма жанчыны—давай суку,—
Ўсё прыме белы афіцэр...

...Часы бязгодзіцы мінулі,
Народ сваволю зверга змог.
Замерлі шалы подлых гуляў
Ля перакроеных дарог.

Ідзем магутнасцю з'яднанай
Мы веліч будучынь тварыць.
Шчымяць яшчэ глыбокай ранай
Граніц крывавага шнура.

Мы чуем шум трывога на долах
І вучым кожны крок і рух:
— Трымаць сухім заўсёды порох
На час паўторных завірух.

Каб свет, калі на гвалт памкнуцца
Чароды зграі з сваіх бярог,—
Сусветным штормам рэвалюцый
Ускалыхнуць зямлю ўсю змог.

Я пакінуў у дарозе многа
Слоў лірычных, незабытных дум.
Перабраў зямлю вар'яцкі рогат,
Размяло жыццё сваю бяду.

Перабеглі хмары часта-густа,
Шротам слот абшлэгалі раллю.
Так саткала здрадніцкая змуста
Белы саван мёртваму быллю.

Так народжана праз крык і енкі
Урачыстасць вораных палос.
Толькі пеўнем швэндаць (па-маленьку)
Не адвык сузмрок каля бяроз.

Толькі ноч (на скрадзеным палене)
Рада ўсё абвыць крадком усход...
І гугнявіць, паўшы на калені,
Воўчы псальм на боль сваіх маркот.

Я іду праз гэты тлум кастрывы...
Ў гранях дум суровасць паўстае.
Поле клоніцца аўсянай грываі,
Дзе ляглі наўсцяж сляды мае.

Змогшы замяць, змогшы мглу густую,
Мне цяпер адказу не шукаць—
Хто мяне, як сябра, пачастуе,
Добрым словам выйдзе прывітаць,

Хто рассыпле (звычайем быдлярчым)
Штучны смех і танную ману.
Погляд мой даўно пераіначан
На людзей, на вершы і вясну.

Што было—сышло паходным маршам,
І няма багністага акна,
Дзе радкі мае, крывёй набракшы,
Топлі ў мох балота-дзікуна.

Знік дзікун, як знік ягоны продак—
Чорны дзень, і я ў жывых палёх
Дажыву да родных нам угодак:
Адсвяткую радасць перамог.

Ўзвіхрыў час, падзеі мкнуць няспынна,
Рубам свет становіць барацьба.
Ў клопат працы рынула краіна,
Не шкадуе ўзнятага гарба.

Я гляджу ў адход узлётаў хмарных...
Гэта спад прыгонніцкай пары.
Гэта вынік бою рот ударных
З слотаю зладзейскіх слёз-узрыг.

Ў прыпаміне быль часоў нядаўніх—
Крык трупярны чорных варанят:
Брудным злётам ліплі на паркане,
Сонцалісты плямілі наш сад.

Гаварылі недзе з цёмных вышак:
Гэта песень вольных салаўі...
Раскалоўся здзіўлены зацішак,
Спахмурнелі зоры і гаі.

І цяпер, няхай свавольны подых
Засвіргоча ў песенным лісці,—
Знаем мы, дзе сябра і дзе вораг,
Да каго з душою падыйсці.

Для таго на грунт вялі мы грэблі,
Каб хаду не груніла на мох,
Каб краінай кожны быў спатрэблен
На рыштунках сонечных эпох.

Час ідзе стралой дарогі цвёрдай,
Сівер збродлівы вачэй не згрыз:
Погляд іх і малады і горды
На крутым шляху ў соцыялізм.

Нямашака ў свеце нічога
Ад песні лірычнай праўдзівей.
Барозны ў адмернасці строгай
Кладуцца на ўчорашнім дзіве.

Разносіць базырлівы вецер
Разбітыя хмары ў бяздноўе...
Дарога пастаўленай мэце
Акроплена потам і кроўю.

Ўдратован за провадам провад—
За жылай напружанай—жыла.
Звініць нечуванае слова,
Расце нечуваная сіла.

Мінае за ўзгоркам узгорак,
Адвеку нязрушнае—рушыць.
Каму веснаход гэты горак?
Каго гэта ўзрушанасць глушыць?

Хто выняў разбойніцкі шворан
І цэліць—за „гонар крывіцкі“?..
Дзірван старажытны узоран
Сталёвым канём большэвіцкім.

Дзірван старажытны уздзёрты
Гартованым вострым нарогам.
Расце баявою кагортай
Краіна, праклятая богам.

Не змогуць ніякія громы,
Ні „дзіды дзіклівай шыпшыны“!..
Сынам беларускім вядома
Мінулая „слава“ айчыны.

Дагэтуль удзячная памяць
Жыве пра дабродзеяў знаных:
Прыемна на целе рубцамі
Насіць дабрадзеевы раны.

Дагэтуль нас мары ўсё цешаць,
Ўсё „Крывію“ снім „залатую“:
Чакаем—хто прыдзе нас вешаць,
Айцоўскай рукой закатае.

За ўсе абяцанкі-цацанкі,
За баек лісіныя футры—
Свае бомбавозы і танкі
Мы госцейкам вышлем насустрач.

Мы так ім сустрэчу сыграем,
Што беллага свету не ўбачаць,
І больш над „аграбленым“ краем
Звярынай слязой не заплачуць.

І доўг наш шаноўным атойдзе
За клопат, за зоры на спінах...
А свет ў найвялікшае пройдзе—
За ўзнятай краінай краіна.

1931 г.

СУСЕДКА

Чорны шал імглоў спавіў
На палях жывыя кветкі.
Рукі белыя ў крыві
Ў далікатнае суседкі.

Паздзірала строі ўсе
Пані турмаў і вяровак...
Голай лыткаю трасе
Ў хэўры кручаных сябровак.

Любіць вельмі свет прыгод
І сябе яе асоба.
Скаліць свой шчарбаты рот
Сам удалы пан Заглоба.

Не здаецца стары псюк,
Брацца вучыцца загрудкі...
З смелым дзедам смелы ўнук
Цісне градус польскай вудкі.

Ў поўным доме добра жыць,
Піць і песні пець ваяку,
Чалавечынай карміць
Паліцэйскага сабаку.

Селі псярнямі кругом
Ваяводскія закуткі—
Вартаваць публічны дом
Еўрапейскай прастытуткі.

Вецер свішча праз мяжу
Пра спакой душы вяльможнай:
Пані дорыць па крыжу
Людзям хат рукой набожнай:

Пані з імі многа мук:
Папусціся—будзе дзела...
І ўразаецца каблук
Ў пераборлівае цела.

Пані моршчыць горды лоб:
Ёй не вераць злыя дзеці,—
Што да шчасця шлях праз гроб—
Ў пана-бога, на тым свеце;

Што лізаць скаварады
Там не будзе з іх ніводны...
І буяняць гарады,—
Муціць шатан дух народны!..

Абраслі шляхецкі рай,
Як смаўжы, святыя прошчы,
Гвалт і нэндза цераз край—
Гэта твар шаноўнай Польшчы.

Але грымне грозны гром,—
І сама крутой дарогай
Знойдзе пані лад і дом
Пад крылом святым у бога.

1932 г.

Я твар радзімы пазнаю
І ў ранах, вынесены з бітвы...
Мы долю вывелі сваю
Праз бездарожыцу і рытвы.

Ў зямлі паростак не дало,
Што камнем стаць на горле прагла...
Бярэ упартая далонь
Усё, па чым душа так прагла.

Маіх клопот лірычны цэх
Паўстаў блакітнымі мурамі,
Дзе чалавечы плён уцех
Смактала шляхта хутарамі.

Як толькі рань брывом кране,
Я чую, ўзрушаны дазвання:
Танцуе песня на струне,
І слоў у сэрцы трапятанне.

І гук, што лётаў кагадзе,
Хвалюе жыл напружных рочаць.
Узрэхі рэчаў і людзей
Жывая думка ўпарта точыць.

Вядзе на шторм, каб збіць прабой
Ў ланцужных кратах і кавальнях,
І ненавідзець ўсей душой
І блізкіх ворагаў і дальніх.

Хай сёння сплёваны бульвар
З краін адрэзанных утворан.
Няхай там лютуе жандар,
З тупою мордай чорны воран.

Хай ладзяць вырадкі кірмаш,
Каб прадаваць свой скарб іржавы...
А заўтра дзень надыйдзе наш,
Дзень суднай радасці і славы.

1932 г.

Лічыць я часта прызвычаен
Вятроў учорашніх сляды,
І срэбным повадам ад гаю
Пераганяць ў балота дым.

Пакорны цмянай мне прычыне,
Я часта рыфмаю грашу.
І верш нябачанай дзяўчыне,
Як самай блізкай, напішу.

Але, як громам ноч ударыць
І дужкі чорныя брывей
Збіраюцца драпежнай хмарай
Прабегчы шротам па траве;

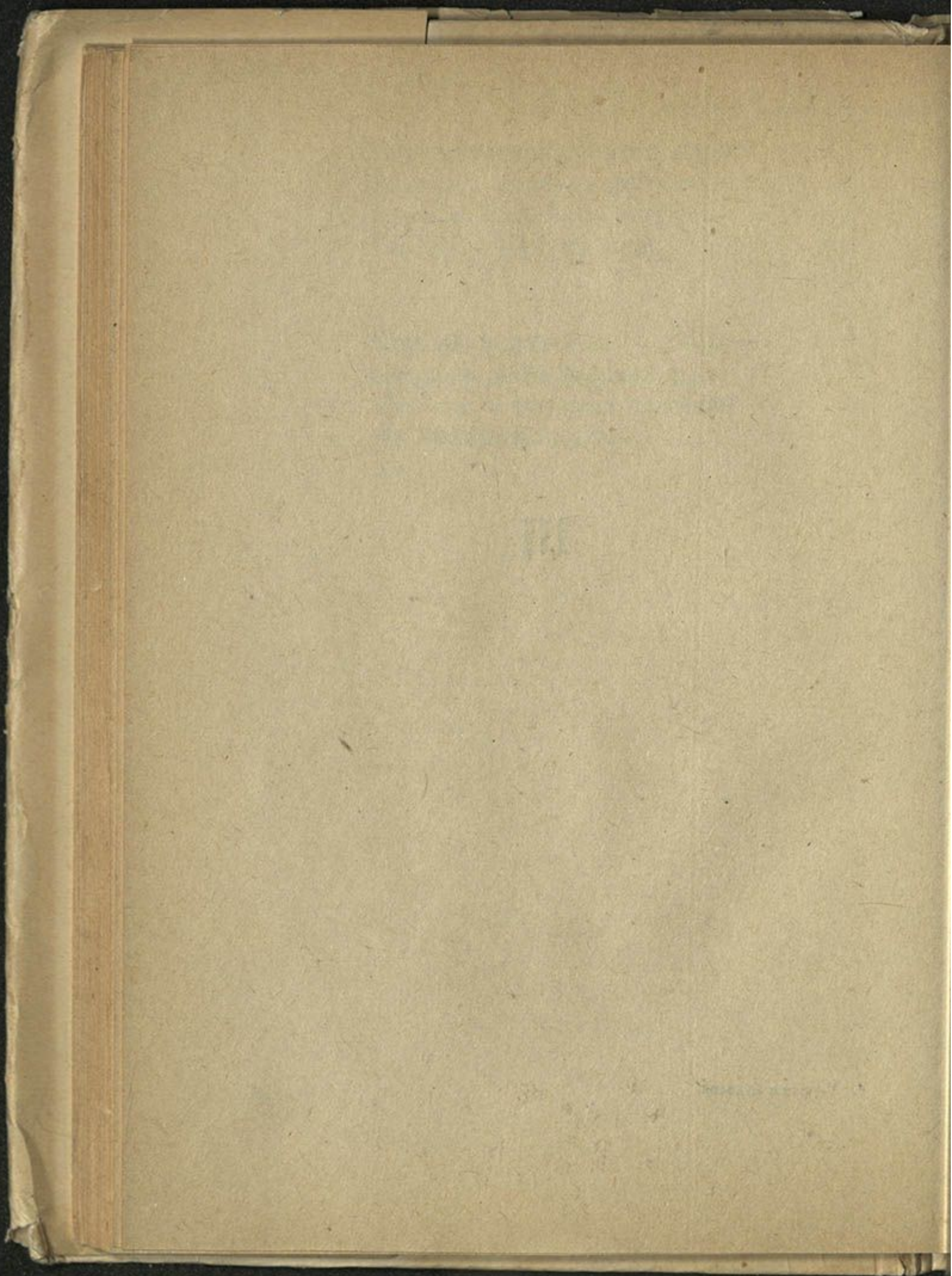
Калі праз нетры, праз дарогі
Бягуць і плачуць ручаі—
Замкамі ляскаюць астрогі,
Галосяць скутыя краі;

Калі на родным целе раны,—
Супроць разбойніцкай рукі
Малюся з шчыраю пашанай
На кулямёты і штыкі.

1928 г.

III

4. Радасны будзень.

ГАРМАНІСТ

Над борам змрокі для маніст
Рабіну ніжуць на аборкі.
Сялом вяскovy гарманіст
Ідзе к дзяўчатам на вячоркі.

Бадзёрасць звонкае хады
У кроках дробленых гамоніць.
І рэжуць „барыню“ лады,
Вясёлы рыпае гармонік.

Прыбег, няведама адкуль,
На скокі вецер зухаваты.
Глядзяць, зяхаючы ў руку,
Гульнёй разбуджаныя хаты.

Цікавы кожнаму двару
Ігрышч святочныя забаўкі.
Святліцу дзеўкі прыбярुць,
Пасядуць з хлопцамі на лаўкі.

Танцоры з'являцца сюды
І песні скончацца не скоро...
Мы ўсе жылі ў свае гады
Агнямі любымі вячорак.

Мы ўсе к суседзям і радні
Збірацца святамі любілі...
Цяпер запаленыя дні
Дыктуюць нам другія былі.

На шлях наш новы клопат лёг...
І ўсё-ж, ў хвіліну шчырых згадак,
Мы помнім родны свой парог
І сноў бярозавую радасць.

Зямля, як волат, дзень і ноч
Заўсёды круціць сваё кола.
Палос сялянскае радно
Ператвараецца наўкола.

Палае змрок. Асенні свіст
Налёг на хілкія задворкі...
Їдзе вясковы гарманіст,
Їдзе з сябрамі на вячоркі.

Свавольных жартаў сціхне гром—
Ї, ў кучу збітая, дружына
Навесіць думна над сталом,
Навесіць буйныя чупрыны.

Вось скажа хтось: „Давай, братва,
Гуртом праслухаем газету!..“
Ї будуць доўга вандраваць
Ступой маруднаю па свету.

Часы малюнкамі ўсплывуць.
Хай пан збіраецца на дзею:
— Даем адсекчы галаву,
Калі пашэнціць ліхадзею.

Калі на тое пойдзе, зброд—
Ї мы гадованы не ў лесе:
— Як япрука, на азярод
За вус драпежніка падвесім.

Бяседзе кожнай ёсць мяжа...
Натоўп ў разяўленыя сені
Усмешкай будзе праважаць
З кляновых рам Ульянаў-Ленін.

Пад ногі рыне жоўты ліст
І гляне двор на гоман хатні.
Тады пад песню гарманіст
Сыграе ў лад пра бой астатні.

1928 г.

Надышлі крылатыя дні,
І не радуюць далі хіба?
Стухлі воўчых вачэй агні,
Усміхаюцца сонцу шыбы.

Залатая прыходзіць рань
Сеяць шчасце па скібах чорных...
Хто з нядоляю рос—устань
Гартаваць сляды непакорных.

На шырокі прастор выходзь,—
Рэж гаротных вякоў быльнёгі,
Трушчы заедзь святую—хоць
Будзе слацца табе пад ногі.

Нам дарогі другой няма.
Карным следам і жнівень рушыць...
Хай загінуць пад крыллем хмар
Ў лістападзе старыя душы.

Хто вясну спатыкаў, як я,
Прывітае усмешкай восень.
Дарагая радасць мая
Ў полі буйным шуміць калоссем.

Па дарогах яна прайшла,
Па далінах яна прапела.
І смяротнай слязою мгла
Не кране ні душы, ні цела.

Надышлі крылатыя дні,
І не радуюць далі хіба?
Стухлі воўчых вачэй агні,
Усміхаюцца сонцу шыбы.

1927 г.

Пры дарозе, дзе жоўтыя травы
Павуценнем акрыты і пылам,
На касцях сваёй зрынутай славы
Памірае варожая сіла.

Пры даліне за дальнюю рысай
І лясоў і балот вершаваных,—
Месяц топчыцца біскупам лысым,
І палошчацца рызы ў туманах.

Добры ветрык, сукаючы кужаль,
Вывучае вякоў альфабэту,
Каб аславіць, чытаючы дужа,
Раніцовыя вершы паэта.

Дрэва мудрасці вечнае ў слове
Не гніе пад пяском і вадою...
Напішу я такую аповесць,
Хай сівой абрасту барадою.

На зямлю, на былую чужыну,
Упаду хай расчуленым дзедам,—
Каб пайсці ў залатую краіну
Вандраваць неправедзеным следам.

1927 г.

Штандар чырвоны, штандар чырвоны—
Вяночак хатак ў агні зары...
На гонях росных травы зялёнай
Ў прыполік новы ты набяры.

Ты мне казалася—па кветкі збегай,
Ты мне казалася—цвітуць лугі.
Шукаў я кветак, шукаў пад снегам
І ў сэрцы многа было тугі.

А зараз травень, вясёлы травень,
Усюды зелень, усюды рань—
І ты не хочаш ў дзявочай славе
Мінулых сцежак прайсці дэсань...

Брыдзеш са мною, брыдзеш к дуброве,—
К балоту пройдзем—там асака...
Прыпол нажнеш ты, не мне—карове,
Табе карова дасць малака...

На журавіну на залатую
Скаціўся буйнай слязы крышталь.
Краіну волі і я вартую,
Люблю паходы і кудры—сталь.

Паклон з дарогі, паклон з далёкай
Чужым і блізкім—паклон, паклон...
Да зараніцы залатавокай
Іду ў прывабны, іду ў палон.

Для нашай песні я лад прыдбаю—
Жыццём праслухай, душой адчуй...
Мая дзяўчынка, мая любая,
Мяне, салдата, ты не цалуй.

1927 г.

Вецер лётае, вецер гойсае,
Ведер ўвечары будзіць быль...
Мая дзіўная бегла босая,
Бегла босая на кадрыль.

Плот і весніцы. Хаты сонныя.
Ў небе досвіткі. Ў сэрцы рань.
Ночка бегала, як палонная,
Мітусілася, нібы здань.

Гумны шасталі, пелі вішнямі—
Спевы вабілі жыць і жыць...
Былі кволымі, былі лішнімі
Словы вострыя, як нажы.

Толькі мне тады сінь русалкаю
Усміхалася у трысці,
Толькі мне тады за заранкаю
Так хацелася ў даль брысці...

Над уцехамі і над крыўдамі
Зоры лёталі і цвілі...
Мы кахаліся, мы і кідалі,
А сустрэўшыся—зноў ішлі.

Мая дзіўная біла ножкамі
Краскі росныя і траву...
Дні разбегліся між дарожкамі,
Марам здрадзілі і жніву.

Вось затым было над балотамі
Мусіць гэтулькі і журбы...
Вецер гойсае, вецер лётае,
Вецер ўвечары будзіць быль.

1927 г.

СНАПОК АЎСА

Мне сказала маці: выжні
Ты цялятам асакі...
Калыхаўся ціха здрыжнік
Ля блакітнае ракі.

Мне сказала маці: туга
Натапчы і прынясі...
Гаманіла неба з лугам,
Гаманіла з лугам сіль.

Маці мне сказала: ў хату
Ты астатняе усып...
Жалі ў полудзень дзяўчаты
Недажатыя аўсы.

Па балотах і аблонях
Я зялёнага шукаў...
Сенажаці збілі коні
І пасохла асака.

Па дарозе невядомай
Беглі кветкі і раса...
І да матчынага дома
Я прынёс снапок аўса.

1927 г.

Дрыжыць, калоціцца дрыгва,
Грыміць у злосці лютай захад.
Застыла спуджана трава,
Не можа зрушыцца ад страху:

Ў лазе зялёная рака
Палошча белае вятрыла...
І хмара—думка ветрака—
На крыллі голаву схіліла.

З даліны вечар—хмуры дзед—
Нясе бярэма дробных хатак.
У прысак сонечны кладзе
Зара блакітавы аплатак.

Павіс над полем чорны дым,
Прастромлены агнём маланак,
Напорнай мклівасцю хады
Ўзыходжу я на зорны ганак.

Надоле кінуўшы журбу,
Гару адтуль ў трывожным русе
Ад музыкі мяцежных бур
Над новым полем Беларусі!

1928 г.

НА ЎЗВЕЯХ ДЗЁН

Была пара—я марыў быць
Вялікім змагаром...
Хацеў я свет перарабіць
І мець свой сад і дом.

І ў доме тым, і ў садзе тым—
Ў суценьях кроз густых—
Прымець з пярсцёнкам залатым
Князеўну дзён маіх.

У ладзе вечным мы жылі-б—
Адна ў адну любосць.
Была-б і ягада і грыб,
Калі-б наведаў госць.

Была-б і чарка на сталі
Гарэлкі і віна...
Ў трывозе дум, ў жыццёвай мгле,
Як мак, цвіла-б яна.

Пляла-б (ўлюбёная мая)
Валос жаночых шоўк.
І больш дадому п'яным я
Ніколі-б не прышоў.

Бутэлькай сельтэрскай вады
Душа-б жыла дзён сем:
Для песень вызнаных тады
Было б ці мала тэм.

*

Інакшым ладам быў закон,
Падрыхтаваны ў друк.
Я быў сапраўдны плытагон,
Зганяў платы на брук.

На сонцы высах водны троп,
І, каб сухмень мінуць,—
Хадзіў я ў свет, як далакоп,
І мог зрабіць труну.

Усім валодала рука.
А дням вялікі лік:
Нідзе князёўны не спаткаў,
І сад і дом мой нік.

І з садам тым, і з домам тым
Знікала золь мая:
Ад жонкі з перстнем залатым
Памёр адразу-б я.

Прыстаў-бы смутак, як смала—
І я-б на трэску ссох.
Ля гаспадарскага стала
Я-б за сабаку здох.

Я саду з домам не хачу
На ўзвях дзён цяпер.
Я дбайна нож аб нож тачу,
Калі падходзіць звер.

Калі рахманым зробіць твар
Былых лясоў дзікун,—
Я не расслаблены пясняр,
Я гмах смяротных струн.

Я плажма ворага крышу,
Каб ён не мог схітрыць.
Крывёю лірыку пішу,
Каб вечна з краем быць.

Каб вечна голас мой звінеў
Пра нараджэнне дню,
І быў ў вятрах, як карны гнеў,—
Аб чым у думках сню.

*

Іду я ніцы ля трысця,
Праходжу гурт палян...
Над краем горды вольны сцяг
Рабочых і сялян.

Прышла пара агнём палаць
Багне балот старых.
Няма чаго мне шкадаваць—
Няхай яна гарыць.

Мінуць гады—і дзень за днём
Набудзе буйны рост.
Тут будзе мой і сад і дом,
І сталых дум фарпост.

Адсюль апошні вой змагаць
Я выйду ў пошчак куль.
І ладам песні кіраваць—
Прыду, прыду—адсюль.

Віхор наступнага змяце
Бадзяжных прастарэк,
Каб селі побач на куце,
Паэт і чалавек.

І для таго (ў ашчадзе дум)
Я любы сон пяшчу,
А калі цяжка—ў бараду
Я сам сабе свішчу.

А калі сыйдзе мгла хвароб
На рупны наш абшар,—
Не моршчу з распачы я лоб,
Не пуджуся ахвяр.

Я на зламанне галаву
Насіў не першы раз.
Дзень кожны ў клопаце жыву,
А не прыстаў, не згас.

Бо моц вялікая здавён
Ўрасла у косць маю...
Я ўзяў галоўны перагон
І вартаю стаю.

Не мкнуў я ў неба на раду
І не шукаў пасад...
Вось толькі песню як складу—
Жыццю і людзям рад.

*

Збіралі сілу нашых рот—
Без зброі мы былі.
Ў адважны вышлі мы паход
І зброю набылі.

Ўздымалі совы рогат з гор
І злыдні бралі ў свіст...
Ад нашай велічы замёр
І на асіне ліст.

Гадоў мінула нам не шмат,
А нас павек не змяць.
Мы зможам вытрымаць парад,
Мы здольны ў бойку стаць.

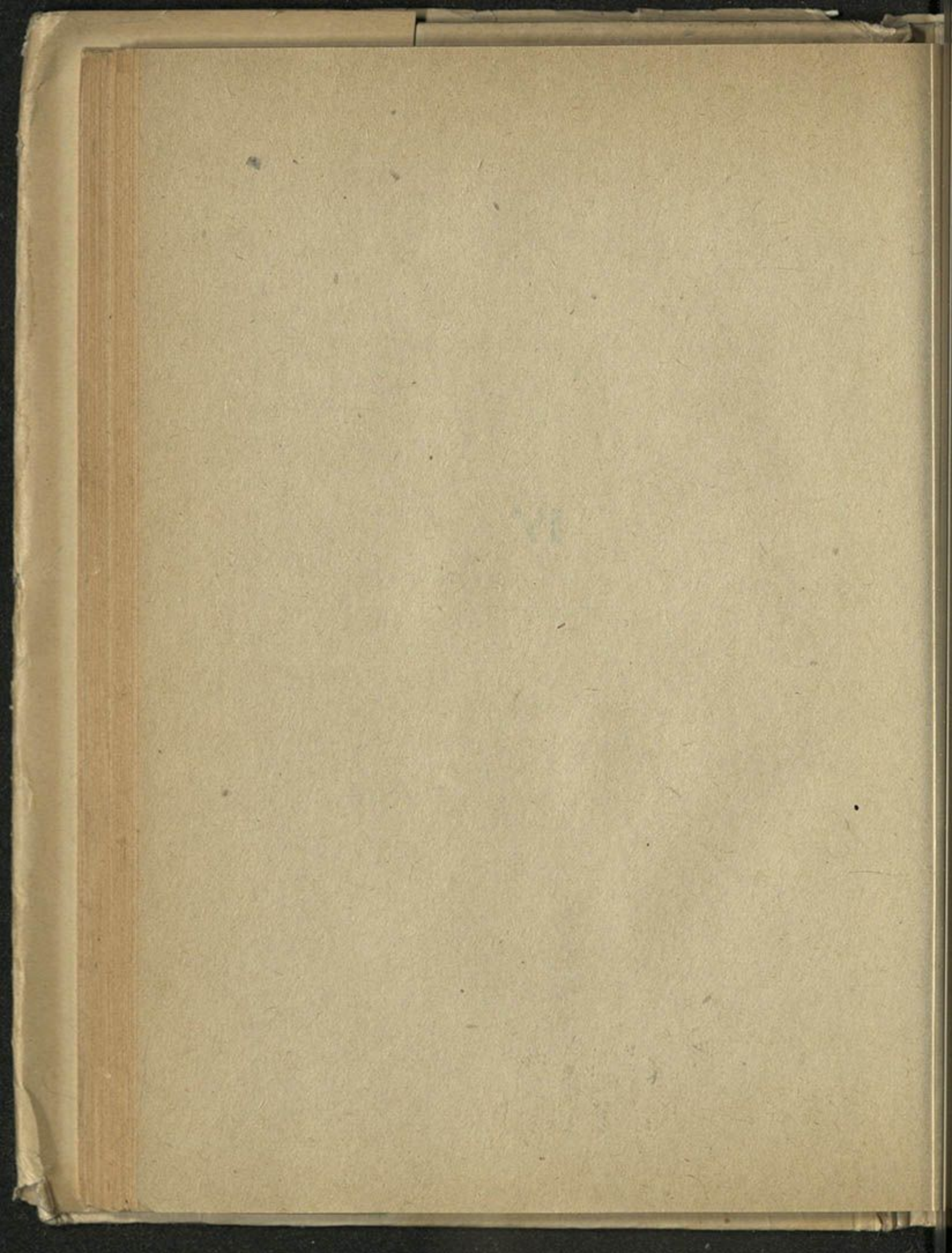
Вядзем на праўку пад агонь
На класавых франтах—
І вербалозную аблонь
І лукаткі дарог.

І мякнуць шолахі трысця,
І гіне сум палян...
Над краем горды вольны сцяг
Рабочых і сялян.

1931 г.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

IV

Я разабраў свой дом стары,
Я папаліў гнілыя сцены,
Я тлумах сноў дагаварыў
Над прысакам настраюў тленных.

Їмглу жалоб душа кляла,
Ахвярны трушчыла надгробак.
Ї шкода мне было сяла
Ї музыкі жытнёвай вобак.

Гула ў здарожаных касцях
Дня рупнасць, дзе ні значую,—
Што больш, заціснуты ў мурах,
Я гучных вёсен не пачую.

Што не паеду на начлег
З такімі добрымі хлапцамі...
І зімы ў хлюпаце адлег
Каля жалезнай пройдуць брамы.

І вёсны ў зглушанай ганні,
І леты ў штучным бляску камня —
Пераляцяць, як авадні,—
Адгугняць згвалчаным паданнем.

На паскалку мінулых скрух
Варожыя заселі зубы.
Агонь зялёных воч патух
Ў сліхоце распачы і згубы.

Шляхамі новых рат і карт,
Дарогамі нястрымных плыней —
Вяду я песень авангард
Ў агні народжанай краіне.

І не падыйдзе тлум крадком
Слоў любых дэсань пераблытаць.
Адчула сонца над сялом
Кірунак змененай арбіты.

І там, дзе выў лясун, і міт
Хрыпеў раз'ятранай кувадай—
Кладзе адважны барацьбіт
Ставы рашучае дэкады.

Грыміць напружанай хадой
Вялікіх творцаў пакаленне...
Ім верш прыветны, сціплы мой,
Маё прачутае ўслаўленне.

1931 г.

Не гавары апошнім словам
Пра нашу раніцу бяроз.
Я слухаю твой сказ не новы
Пра перабор чужых палос.

Палосы тыя заараны,
І межы зрыты і быльнѣг
Даўно у досвітных туманах
Праплакаў аб мінулых днѣх.

І мы з табою выпадкова
Ў густым спаткаліся трысці...
Ах, кветка... звонкая падкова
Наперад клікала ісці.

Праз ростань хмар крылаты ранак
Грымеў над скрыўджанай табой...
Было прыемна ў снах заранак
Пляваць жыццю на гонар твой.

Сыходзіў свет вясеннім сокам,
Каб сцежкі ў далеч век цвілі...
Няма мяжы мяцежным крокам
На адбудованай зямлі.

1927 г.

Пад сталом злавіла кошка мыш—
Хруст касцей напоўніў морак хаты.
Неяк модна ты ў акно глядзіш,
І настрой твой выдаўся—пракляты...

Кропка гледжання была твая—
Сумаваць за садам кожны вечар.
А цяпер (ў чаргу) сумую я...
Хто ж мяне (гаротнага) палечыць?

Не хачу цябе агітаваць,
Знаеш ты, чаго мне варты мітынг.
У цябе таксама галава,—
Каго хочаш, слухай і любі ты.

Да сяброў хацела—дык ідзі,—
Думаеш, шукаю я ахвяры?
І з табой ўсё роўна я адзін,
Розных душ суладдзе—толькі мары.

Пойдзеш ты, напэўна, праз раку:
Паглядзі ў люстэрак роднай плыні...
Некалі давала ты руку,
Што не здрадзіш ў нашай пуцявіне.

І тады я ведаў гэту.. быль,
Я даўно слоў звонкіх знаю таннасць...
...Прашумелі ў досвітках дубы
Бедны верш пра шчырую адданасць.

У сэрцы смех тугой не апавіць
І напорнасць думак не расплёскаць.
Не затым, гарэць агнём крыві,
Расцвіталі раннія пялёсткі.

Не затым да зор ішлі і мы,
Каб стаяць на сходках прошлай раты...
...Пад сталом злавіла кошка мыш,
Хруст касцей напоўніў морак хаты.

1928 г.

Напаткаліся вочы твае
На распаленых вуліцах поўдня.
Усяго цяпер сэрцу стае,
І душа захлынаецца штодня.

Непадатлівых думак маток
Нікне хмаркай на горнай вяршыне...
Хай пра боль у вячэрні сузмок
Не скажу я табе, як дзяўчыне.

Хай тваю неадчутую млосць
На паўстанку пачуцці [паўтораць...
І паэты сваю маладосць
У радках не для кожнай падораць.

Гэта песня гарыць ад крыві,
Першы сон на апошнім парозе...
Калі слова зманіла—парві
І кавалкі рассып па дарозе.

Побач стаць ля сябе не дазволь
Нават кволай паэтавай цені...
Сэрца ведае радасць і боль—
Ў свеце іншага сэрца не стрэне.

Не усякім надвор'ем імгла
Абнімае высокія скалы...
Каб ты ведаць ўсё гэта магла,
Ты-б давеку, як я, пакахала.

Ты-б адчула, што рэдка адчуць
Свету дбайнага выбраны можа...
Ты-б прышла, чаго безвач хачу,—
Неадчутай, крыштальнай, прыгожай...

Але зараз, хоць жартам прымай,
І калі мы раз'едземся,—проста
Мой напрамак крадком прыгадай,
Спамяні маю дальнюю постаць.

Крым. Алупка-Сара,
1931 г.

Марудна і дбайна ішла,
Спынялася пошукам горным.
Усыпана сцежка была
Смарагдам блакітава-зорным.

Шумелі начамі трыма
Твае чорнаморскія косы.
Я нервы ў аброці трымаў,
Глытаючы дым папяросы.

Знайсці я не марыў прыпын
Тваёй і сваёй невыгодзе...
Грыз сэрца маё нікатын,
І ты—далікатна, па модзе.

Што зробіш у гэтакі час?
Язык ушчаміў я у зубы,
І мармур бялюткі пляча
Цмянеў, як чужы і не любы...

Знікала вачэй глыбіня,
Агні пераменныя тухлі.
І рук не магла ты разняць,
І вусны лінялі і пухлі.

А я, белы прывід начэй,
Выношваў гадзюку пагрозы...
І фарбу дзявочых брывей
Змывалі халодныя слёзы.

Лёд думак, узагрэты крывёй,
Душу маю мучыў да ранку...
Ты рвала пад хмурай гарой
Мае і свае абяцанкі.

Марудна і дбайна ішла,
Спынялася пошукам горным.
Усыпана сцежка была
Смарагдам блакітава-зорным.

1931 г.

Прамiнуў я дарогу вялікую
Звонам рэек і лётам машын.
Я цябе з сiнiх хваляў паклікаю—
Неўміручая радасць души.

Спахмурнее ў вятрах мора Чорнае
Ї блакітам, што з вока ганю,—
Вышлю думку сваю непакорную
На спатканне нязнанаму дню.

Будуць, знаю я, словы ўрачыстыя
Ад былых і ад новых дарог.
Возьмуць песню маю галасістую
Ў рушнікі пераходных эпох.

Стане вабіць крытычныя доследы
Зернем слоў залатая ралля...
Каб прыгожаю гамаю после там
Маладая гудзела зямля.

Каб, ахоплены морскімі плынямі,
Дзень мой светлымі думамі бег,
Каб ляцеў за слядамі звярынымі
Ад Ай-Петры насыпаны снег,

Трос благое раз'ятранай пенаю,
Мёў дзіклінасць патокамі вод...
Маё слова апошняю зменаю
Ля Байдарскіх прыціхне варот.

Лягуць зморшчыны вытканым дэсанем
На асмугласць мядзяную шчок.
Мар дарожных усмешкай абвеснены
І татарскай фурманкі званок.

Перад намі, хвілінай надаранай,
Кіпарысы згінаюць камлі...
Толькі зайздрасцю ў былі адмаранай
Плачуць вочы сівога татарына
Па старой неабмытай зямлі.

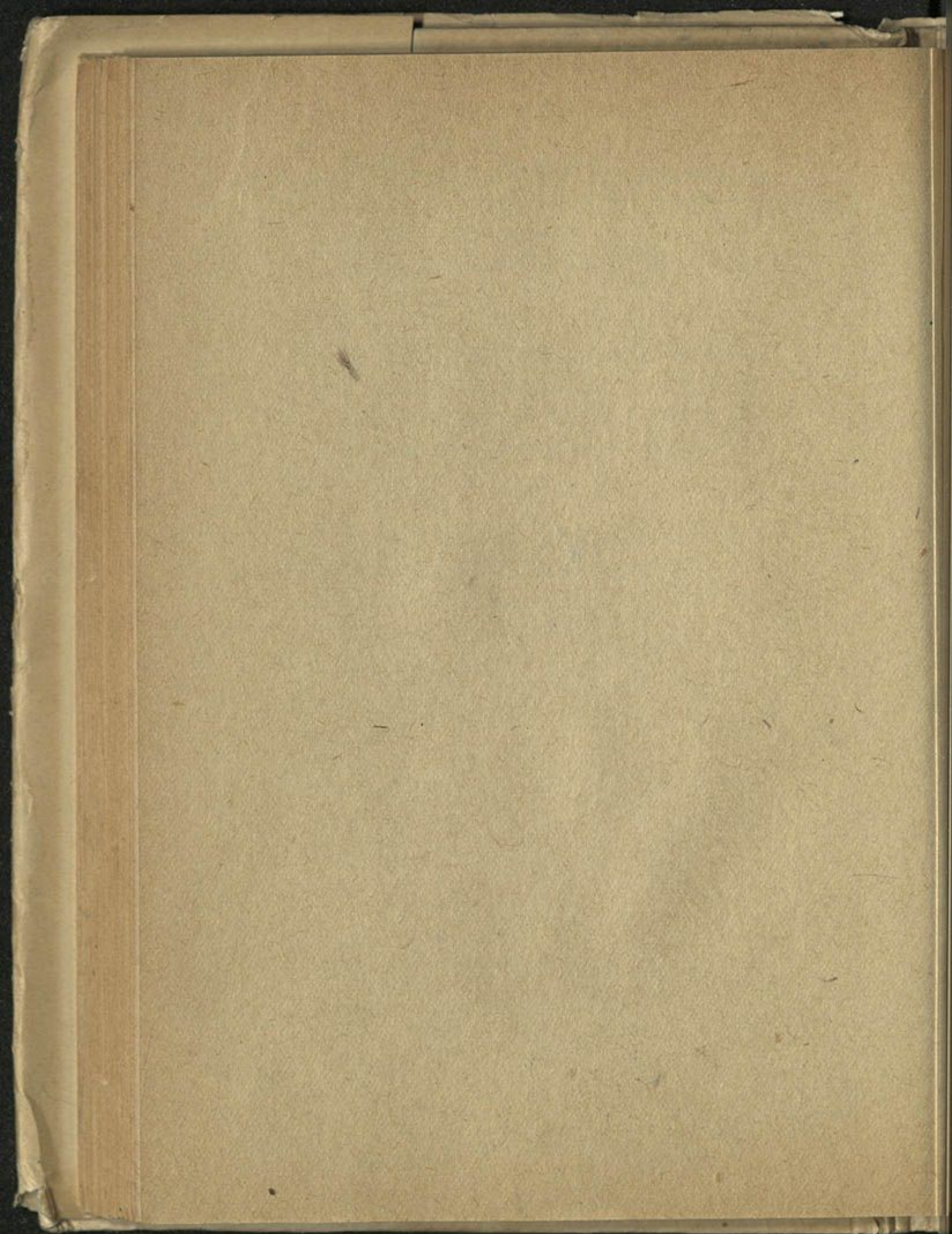
Што яму ў ёй так любя і дорага,
Што і дзецям бывае не рад?..
Ці пад ласкаю гора і ворага
Злога шчасця ён бачыў не шмат?

Ці аблашчан быў царскай апекаю,
Ў белым смерчы пацешыў гады?..
Хай пакута з нядоляй і здзекамі
Больш не стрэне яго барады.

Ў свет шырокі дарога адчынена...
Сніцца думана мступнага тор.
І гарыць, нібы вочы дзяўчыніны,
Цёпрых зор залаты перабор.

Крым. Азупка-Сара,
1931 г.

v

З Д А Р О Г І

Замільгали стрэхі
І лягло над вечарам—
Трохі той уцехі,
Што завуць сустрэчамі.

Трохі той гаворкі,
Што даўно не бачылі...
Ў небе тыя-ж зоркі,
І святла не страцілі.

Поле з новым кроем,
А што рэшта з межамі—
— Ўсе апошнім боем
Ў добры час дарэжам мы.

— Нехацімец, братка,
Справа чорту вартая...
— Дойдземся парадку,
Дапаможам партыі.

Узгарэўся клопат
Смехам прыгаруненым...
Вецер бег галопам
Ля цымбал наструненых.

Вецер нёс матывы
Песень ненапісаных...
Ў сіні клёны стылі
Чорнымі абрысамі.

Прыцем даў мне лапу
З прымаўкай сяброўскаю...
Спорны дождж закапаў,
Грымнуў гром за вёскаю.

Дзікі шал прабег там
Над мурогам скошаным
А сказаў-бы нехта,
Што грунём няпрошаным,—

На сухім папары,
Голья і босыя,—
Танцавалі хмары—
Дзеўкі чорнакосыя;

Пад разбіты бубен,
Спуджаная свістамі,
Плакала на дубе
Скрыпка галасістая;

І што ў дах не кроплі
Стукалі узлётамі—
Клекаталі соплі,
Слёзы жываглотавы.

Што зямля у млосці
Не дажджом напоена—
Кроў бязмежнай злосці
Тут была затоена.

Хмель былы і гонар
Ёй не раз тут сніліся—
Вочы на пагоны
І на нож маліліся.

Падпаўзала брэдам
Здані лютасць марная:
Падагрэтым следам
Мчала сіла карная...

Слаўся адвячорак
Шыбамі пабітымі...
Стражніцкімі гора
Стоптана капытамі...

Аж гудзяць—прыклады,
І сабакі спушчаны...
Хутар тоўстазады
Абвалокся пушчамі

І павіс над краем
Барадой-рагожаю—
Старадаўнім баем,
Мордаю варожаю...

Завывалі злыдні,
Трызнілі расплатамі.
Баявыя тыдні
Кіравалі хатамі.

Їх не сцяць, не зрэзаць—
Не прапець адходную
Куляю з абрэза,
Злосцю падкалоднаю.

Їм зіхцець давеку,—
Хай-жа свецяць ў памяці
Творцу-чалавеку
Ў цемрадзі і ў замяці.

Нервами ўпрагуся,
Словы з сэрца выкіну,
Калі вызнаць мусяць
Таннае піліканне.

Калі здрада раніць,
Буду ведаць: чутая...
Ў залатым тумане
Раніца распутана.

Знікла ў перапудзе
Невідочнасць мглістая...
Дзень ў вятрах алюдзеў,
У парозе выстаяў.

Дзень кіруе часам
Найвялікшай дбайнасці.
Іх, хто цёнгле ласы
Зганьбены звычай знайсці,—

Даўніх і нядаўніх,
І па кім не плачам мы—
На адсветах баўных
Мне пазнаць прызначана.

Гэта „слаўных“ племя,
З чорнай старасветчыны:
Зубам б'е аб крэмень,
Мрэ без чалавечыны;

Заімшэлым крыжам
Па шкілетах стукае;
След крывавы ліжа
Славы беларукае.

Ў прадсмяротным крыку
Ўсе сышліся песнямі...
Я суровасць выкуў
Чмарымі прадвеснямі.

І на жудасць скрухі,
Цераз край адужаны—
Не крануся слухаць
Хлюпат бруднай лужыны.

— Ёсё жыве на свеце,
Каму права дадзена.
Завінуўся вецер...
Вось і песня складзена.

Праз жыццё прапета
Каб была уся яна—
Пачуццём паэта,
Думкай грамадзяніна.

1931 г.

Спадалі кроплі на пясок.
Раса ці дождж—не прыгадаю...
Тваю душу прыгожыў змрок
І сэрца—гутарка нямая.

Ў суцень бурыліся платы,
Рыдалі совы, як вар'яты.
І, ў нэндзе злосны і круты,
Па ўзгор'ях смутак плыў пракляты.

Быў на душы маёй агонь
Жывых нявыказаных казак.
Ў маёй руцэ твая далонь
Ляжала холадам абразы.

Вяла ты дзікую мараль,
Гуляла ў княжацкую веліч.
Сышоў я, зганьбены амаль,
З вачэй тваіх, што ў снах дымелі.

Сышоў ад марных слоў і смаг
І, з праўд маёй жыццёвай стромы,—
Цябе пазбавілі паваг,
І, разам—блізкіх і знаёмых.

Ўсеўладнай злучнасцю правоў
Паўстаў увесь народ жабрачы.
Час вас да сумных карт прывёў,
Час вашу радасць раскулачыў.

І вы брыдозным тлом чаргі
Імкнеце з гнёзд,—сваіх калісьці,—
Каб ў дальніх закутках—тугі
Агрызак збэшчаны дагрызці.

Каб стаць адценнем прошлых шат,
І спаракнелым шоўкам строяў—
Збіраць ў залётны панарад
Былой рамантыкі герояў.

Ты не адна—іх дужа шмат
Праз ўласны сквіл ідуць у пары.
І радасна, што ў ковах крат
Сядзяць падпанкі і жандары.

І весела таму душы,
Што мы змяняліся на ролі...
Сліхота—што ты не пішы—
Ў наш край не вернецца ніколі.

Сліхоту выпаліў пажар,
Як заедзь злую белай косці...
Твой паблажэў дарэшты твар,
Мой—ў самым часе прыгажосці.

І я увесь, як ёсць, я сам
Расту, жывому слову рады.
Мая магутная краса
Бярэ пачуццяў вадаспады.

І ў час, калі гарэннем зор
Вію я нервы на вяроўкі—
Ты топчаш жытні перабор,
Ты ходзіш нават без сяброўкі.

Ў тваіх вачах інакшы свет,
І, як адданая нябога,
Сваім выгнаннікам услед
Глядзіш ты сумна на дарогу.

1931 г.

ПРОЦІ ЯСНАГА СОНЦА

Проці яснага сонца
Дні пасталі вялікай чаргою.
І лірычнай старонцы
Далікатных не бачыць прастояў.

Далікатная немач
І прагулы пагардлівых крокаў—
Папятрэлі ў бярэмах,
Пазгаралі у марах далёкіх.

Развінуліся сцежкі,
Павыросталі ў торы-дарогі.
Пахаваліся рэшткі
Маніякаў, прарокаў бязногіх.

Ні карчмы, ні прытону
Для крыві не знайсці ім разгульнай,
Пад струмень самагону
Не ступіць на разбой ўсеагульны.

Толькі ў прыцем, як вусень,
Хто дзе выпаўзе ў сонным затоне,—
Падуладны спакусе,
У перабэшчаных згадак палоне.

Яго постаць худая
Ніцма трупам абрыдлівым ходзіць.
І груган чорным баем
Над ім горкую песню заводзіць.

З горкай песняй на дзюбе,—
Ён крылом памахае жалобе,
Ён заплача аб згубе,
Аб няўдачы ў рыхтованай спробе.

Ў зрыўку срэбранай тогі,
Як дваццатага века патрыцый,
Каб размяць свае ногі,
Выйдзе Езус з самотнай бажніцы.

З ім, у боскай карэце,—
Хто здаўмеўся—памёр за пагодай,—
Перад счутым у свеце
Ўзвыюць душы святых ваяводаў.

Хмелем прошлых забойстваў
Будзе голавы княскія гойдаць.
Толькі ўласнага войска,
Толькі ратнікаў болей не знойдуць.

Пранясучца над краем,
Разарвуць свае рызы на чвэрці
І з бяды паўміраюць
Другі раз валачужніцкай смерцю.

Гарады і асмуглыя хаты
Сталі сілай пагрознай—
На ўладаннях сучасных магнатаў,
На касцях Браціславічаў розных.

Да суладдзяў адзіных
Вышлі людзі ўсіх земляў і нацый.
Хрыпне спеў лебядзіны
Ў абхаўтураным дыме палацаў.

Сквіл і вэрхал бясконцы
На кавалках разбітых скрыжаляў...
Проці яснага сонца
Дні адплатнай чаргою пасталі.

1931 г.

З імглы выводзіць век зубасты
Ў крыжы ўмурованы сусвет.
Тут быў у славе госцем частым
Хрыста распятага шкілет.

Святыя выламаны дзверы
І рынуў золак насустрэч.
Крывавай раце сімвал веры
Не дапісаў агонь і меч.

Чарнобыль зрэзаных пагудак
Сышоў ў легенду і туман..
Культурнай нацы адлюдак
Схаваў свой твар пад параван.

І тоіцца у дрэблым целе
Спакуса бацькаўскіх турбот:
На нашу спраўджаную веліч
Паставіць свой салдацкі бот.

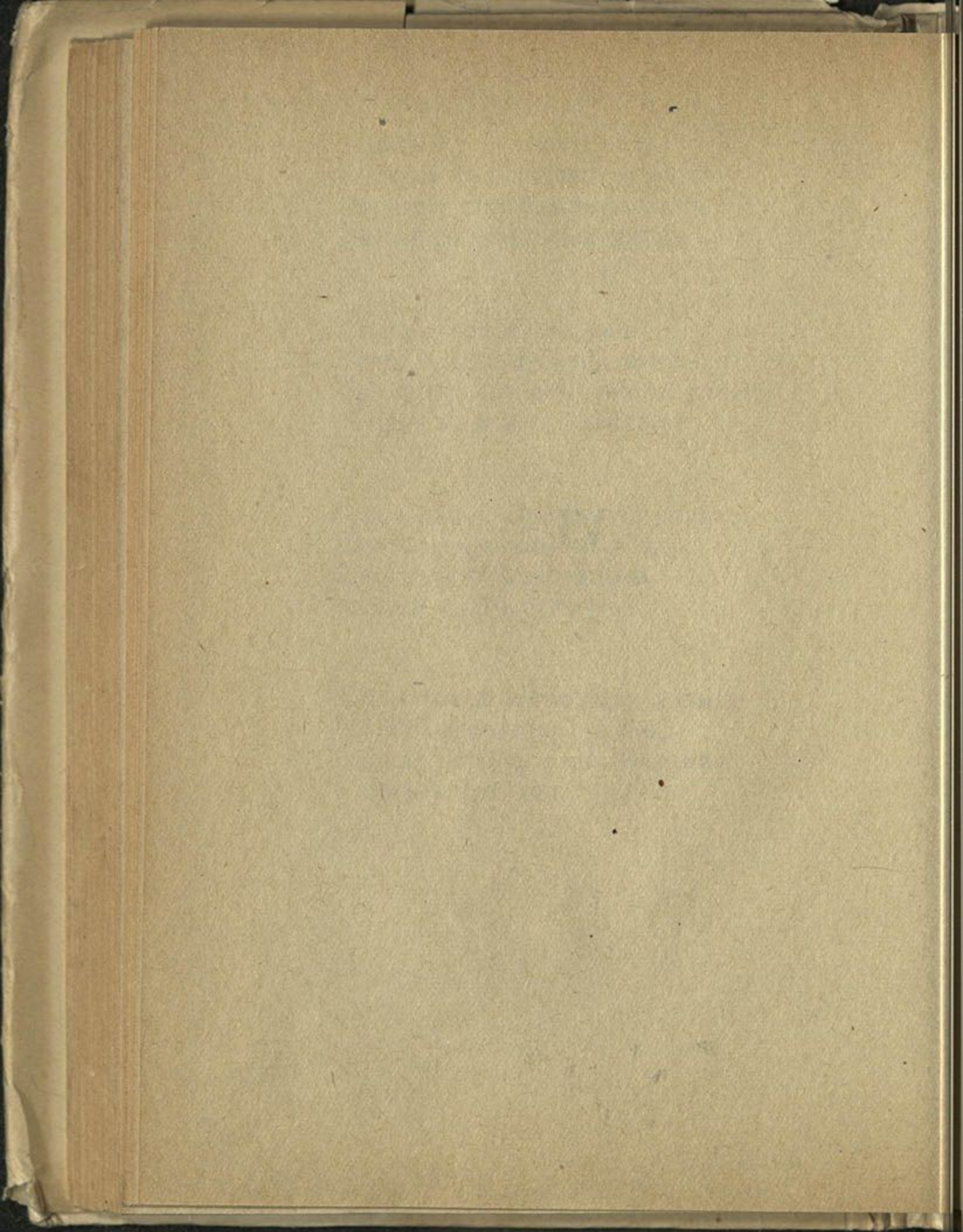
Старая пара сухадрэвін
Трасе брыду вусатых шчок...
Тапырыць грэбень польскі певень
На панскі ложак і гаршчок.

Грабе з-пад маршалавай спальні
Шаленства выблеваных мар:
Злуе герой нацыянальны,
Вялікай годнасці брусар.

А над іржой астрожных клямак
Б'е ноч пару сваіх гадзін...
Зара не згубіць свой напрамак
Ў вятрах заходніх пуцявін.

1932 г.

VI

ТРЫВОГА БУДНЯЎ

Вярсту галоўнага сутыку
Прабегла будняў талака.
І просяць вусны ў рэштках крыку
Вады азёр, як малака.

Маркотным часам злосць за сцёгны
Хапае, як сляпень, як здрок...
А лета шляхам расцяробным
Канчае свой ўраджайны крок.

На штурм ўздымаюць сад ападкі,
Каб колас зрэзаны здагнаць.
Ноч абіраецца па кладках
Праз ціш, ў якой не знойдзеш дна.

Пшаніцы залатая грыва
Ў крутую кінута тарпу.
Двары ўсе ў клёнах і крапіве—
На застаўкі усе храпуць.

Ўрачыстасць тояць хмар паромы...
Я з радасцю яе радню—
За жыватворчы сон утомы,
За дужую бадзёрасць дню.

Куляецца за колам кола
Па дугах сплюшчаных дарог.
Смугу цяпла асенні холад
П'е обмегам—за логам лог.

Рудой імглы густая крайка
Прыбытала ў пару нізін
Вякоў прыгодніцкую байку
І спеў, што ведаў я адзін.

Душа адчула здрады мэту,
Як забракованы памфлет...
Наповерх творчыя сакрэты
Выносіць вучыцца паэт.

Жыццёвай глыбіні таемнік
Згубіў свой дапатоппы пэнт.
Адказ праменняў сноп дае мне,
Як самародак дыямент.

Адказ на дум напластаванне
Кладзе свой нож, каб спосаб даць...
Другія плодзяцца пытанні
Адмерці, выжыць, расцвітаць.

І ў вырысы апошняй квадры
Пушчу я рост сваіх прыкмет—
Ударных, як праблема кадраў,
Акрэсленых, як родны свет.

Сякуць падкованья коні
Празрысты сум... Ты іх спыні:
Як верасень, на падваконні—
Прысядзь, са мной пагамані.

Як верасень, прыдзі і ляпні
Ў спакой перакананы шyb...
Гуртом да вобразаў не трапных
Ніколі рыфмы не дайшлі-б.

Урыўкамі пацёртых сказаў
Мы-б не ўпіраліся ў платы
І лёгка лукаткі абразы
Перамагалі-б я і ты.

Прайшлі мы, як святло, як лета,
Праз жорсткай былі барану.
Адзінай марай мы сагрэты
І маем сцежку мы адну.

У высцігах і на ўздагонне
Не здрадзіць целу наша моц...
Як зор сузор'і шлях сягоння
І як аўсянае вязьмо.

Ў пярэданнях—тут слёзы сохлі,
Заростала травою твань,
Тут з гора нават кошкі дохлі,
Ратуючы дзявоцтва грань.

Тут кон праўдзівасці прачутай
Раскідала мая далонь,
Мая апошняя пакута,
Лірычная мая аблонь.

Развязаны шляхоў шарады
На выпрабаваны узор.
Ёсць і маёй тут частка ўлады,
З краінай кроўны дагавор.

Ён для мяне, як след сукрыты,
Як матцы роднае дзіця.
Суровай ніткаю прашыты
Старонкі смерці і быцця.

З іх адышла былога замяць,
Знікаючы ў вякоў труху,—
Як адышла у даўнасць памяць
Пра гарацешную саху.

Ты чорная, як смоль, як вугаль,
Ты светлая, як сон, як май.
Калі хлапца не возьме зруга,
Ты на гарэлку запрашай.

Суцішанасць даўнейшай спробе
Напоўніць чаркі да краёў...
Я жыць пачну ў тваёй спадобе,
Ты—жумрыць пачуццё маё.

Ў цябе, маёй спрадвечнай любы,—
Прысватанага шчасця век,
Дзявочых сакраментаў кубел
І роднай нэндзы чалавек.

На весніцах і лад і рыпé,
І ты, як гаспадыня, тут...
А толькі ён са мной не вып'е,
Не рассупоніць губ хамут.

Няпэўных мар сатлее стопак,
Я гонар хатні прысалаю...
Я паспытаю бульбу з кропам
І сок вішнёвы пахваляю.

Нуду, як зганьбеную славу,
Падхопіць за акном ярчук.
Ты пусціш жарт па зместу справы,
Без зместу я зарагачу.

Я доўга і упарта марыў
Скрух вечных разгадаць цыб'ё.
Пад шкло вучоных акулераў
Жаданне трапіла маё.

Мой век, выразнасцю працяты,
Узяў з вялікай кнігі кніг
Перыяда свайго пачатак,
Трывогу будняў маладых.

Узброенага часу скутак
На атайбованых слядох...
Пад дзён сваіх іржавым путам
Не ведаў славы скамарох.

Знайшла на могілках паданняў
Знябытая туга свой кут.
Гадованы я новым дбаннем
Пра даль на маладым вяку.

І жарт мой, порахам пракураан,
Не можа смехам не згадаць—
Натуру караля Батуры,
Калі смяцца не шкада.

Абрысы старадаўняй пушчы,
Святую смагу баек там—
Нутром на попел ператрушчу,
Змяшаю з друзам папалам.

Ўскапаю дзедаўскі дрывотнік,
Па каліву перабяру...
І што не змог народ нямотны—
Я да канца дагавару.

Праз грані дум прайду у негаць
Прыгонных продкаў, курных хат...
За ўласным ценем мне не бегаць,
Не зводзіць вершамі дзяўчат.

Залёты, што былі дагэтуль,
Пазбаўлены свайго кутка...
Прыдумаць дружыну паэту
Цяжэй, як вобраз для радка.

Не схілены на ласку, сорам
Замрэ ў ладах натхнёных струн—
Тады ніякім загаворам
Не збыць паэзіі каўтун.

Дык лепш змагацца з невядомым,
Ісці блугому насустрак.
Я сон знайду, я буду дома,
Як спыняць рух вужакі рэк.

Зляту на сухазем'е лістам—
Ўладар начэй і дзён ўладар.
Вятры па горле галасістым
Прагоняць вір крыві і хмар.

Тады сваіх здабыткаў кайстру—
Што не дабраў, што стойваў сам,—
Я перадам другому майстру,
Другому сэрцу перадам.

Зор ранніх знікла дядэма,
І вільгаць прапаўзла праз скронь:
Заместа дроў бярэмам стрэмак
Да сонца я трымаў агонь.

Згрызоце патушыць карцела,
Чаго не сходала спярша...
Балела сколатае цела
І радавалася душа.

Пакінула старая мода
Ад прыцемак вадзіць дзяды.
Апошнім пройдуць веснаходам
Мае наступныя сляды.

Устрывожу, прывяду да ладу
Спрытомненую смагу дзей.
Губляць ключы за лістападам
Вятроў гусінай чарадзе.

На золаку пывуць не сцэжкі,
Мінаючы асенні крок,—
Сплываюць светлыя усмешкі
З маршчыністых узгоркаў шчок.

Учора вецер біў у дзверы,
Злавала ноч, і дождж ішоў.
Прасіў узгоркаў мокры чэрап
Бярозавых капелюшоў.

Ад прудкасці гарэлі рамы,
Хрыпелі сцены хат старых.
На варце прошлай панарамы
Цмянеў ланцуг гарадавых.

Вітала горада прадмесце
Мудрэйшая з мудрэйшых хэнць:
За матку боскую—двадзесця,
За маршала—двадзесця пенць...

Учора смерць была, як тэма,
Як жаль, рыдалі хмызнякі.
І адцвіталі хрызантэмы
І нараджаліся ваўкі.

Труною тхло ад панскай цноты,
Як ад радкоў плюгавых строф...
Замежным кашлем кулямётаў
Канаў расійскі Саваоф.

З ражна разбітай райскай брамы
Звісаў архангела шкілет.
І быў жывым малюнкам драмы—
Раздзёрты напал эпалет.

Учора пыл курэў ад гміны,
Ўлягаўся свіст жандарскіх пят.
Гула туга на дамавінах,
Глыбела логіка гармат.

Як звер падстрэлены, ятрэла
Шляхецкай навалачы злосць.
За песняй—„у бой мы пойдзем смела“—
Расла другая маладосць.

Дні набывалі новы профіль,
Выкоўвалі, каб светла днець—
Пачатак маладой эпохі,
Старой разваліне—канец.

Учора вецер мёр на грудзе,
Ў блакіце хмары неплылі.
Кіямі баранілі людзі
Мяжу натрапленай зямлі.

У зайздрасці шалёнай скрэблі
Каструбаватых рук луску,
І пад настрой ламалі рэбры
За жменю гною і пяску.

Ў раллю нечалавечым крыкам
Кідалі боль патрэб сваіх
І сточвалі шнуры—з разлікам
На душы мёртвых і жывых.

Уласніцкіх двароў эдэмы
Аплакала варон сям'я.
Пішу, як план сваёй паэмы,
Вясёлае пасмерце я.

Не літары, а д'яблы пекла—
Растуць і коцяцца ў радок.
Каб словамі, як шабляй, секла
Старога ходу перадок.

Каб точаным лязом метафар,
Прыняўшы дум маіх прамень—
Перада мной хадзіла шафа,
Як перад сонцам ходзіць дзень.

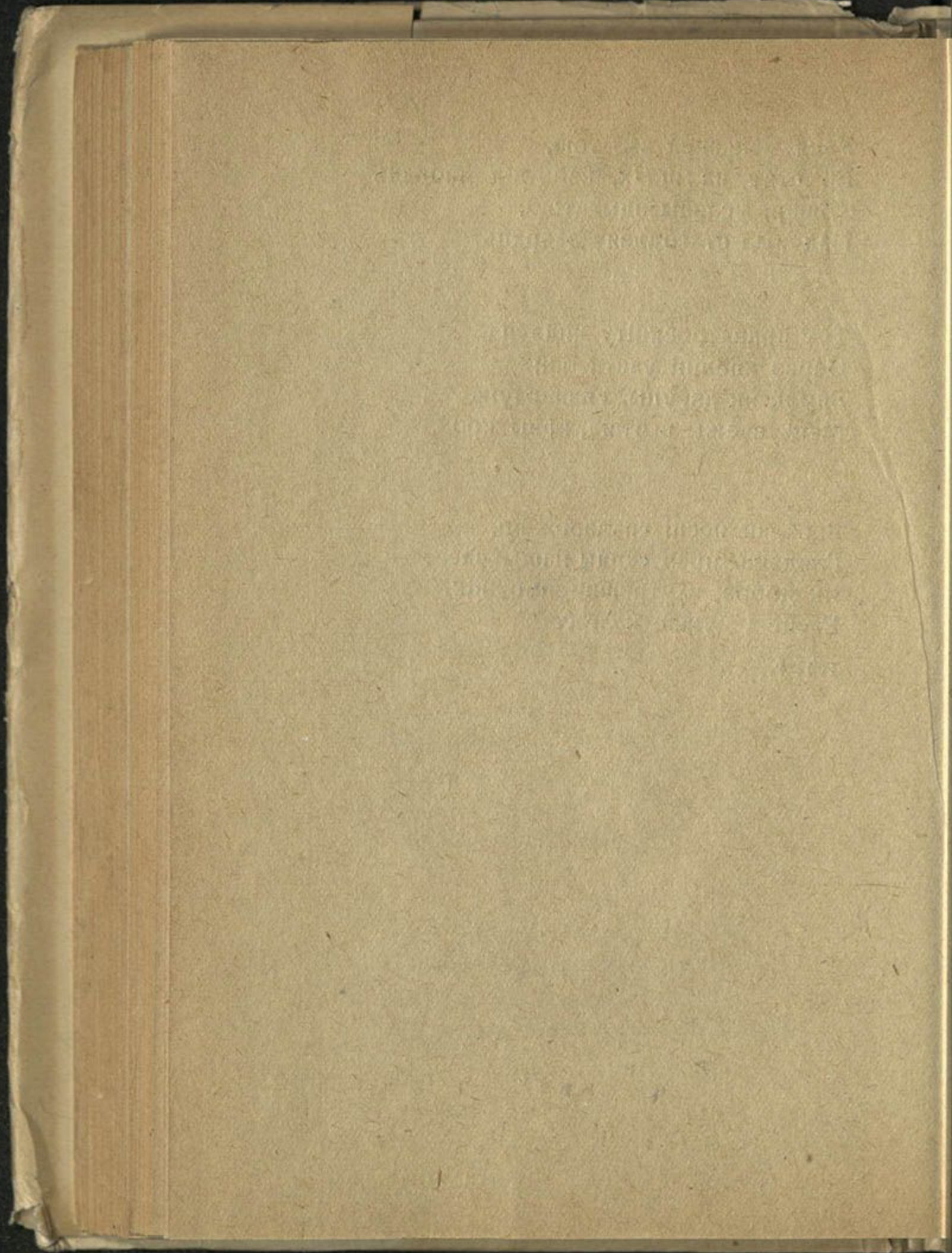

Узняты казкай залатою,
Ён стаў на шлях, каб лад дабраць —
Абшар, усланы здыхатою,
Пад пыл стагоддзяў заараць.

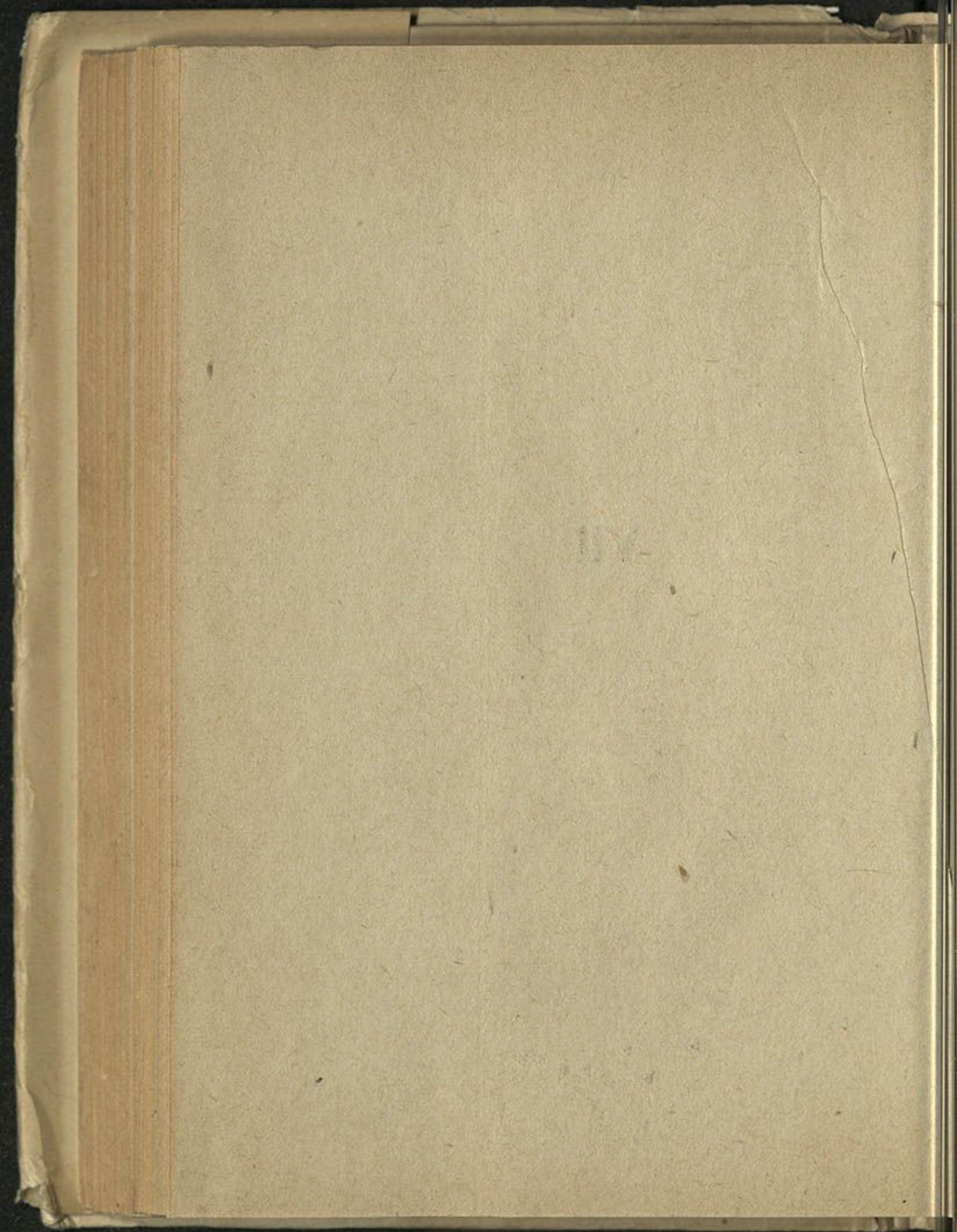
Тут права росквіту нядаўна
Цераз апошні ўзята бой.
Зямлі, як дзеўцы, спанараўна
Мець свежы выгляд, новы крой.

Вясёлай песні спадарожнік,
Глядзіць праз сэрцы нашы час,—
Як добра, заўтрашні заможнік,
Расце і дужае калгас.

1932 г.

VII

НА РОСКВІЦЕ

Парваліся хмары
І вецер прыціх,
І месяц скрыўіўся,
Як чорт жоўтарогі.
Злосць ночы, што-ж стала?
Бяры і круці,
Як пальцы рукі чалавечай—
Дарогі.

Як скарбы здабычы,
Складай каля ног
Абшары аколіц...
І з гойкам і свістам—
Ўрываўся ў завулкі,
Хавайся за рог

І зорку за зоркай
Крадзі на маністы.

Сягоння ты ў цемрадзь
Глядзіш і маўчыш,
Заўзятая постаць
Дарэшты абвяла.
Струхлеў тваёй сілы
Абломаны крыж—
Тут сіла другая
Над краем паўстала.

На сметніку часу
Былым ўладаром—
Ляжыць твая зграя
І спіць абываталь...
А дзе вы праводзілі
Дую і гром—
Цяпер там рабочы
Змурованы дом,
Збудована ладам
Калгасная хата.

Дзень вырас, як волат,
З усходняй зары
І рынуў у свет,
Малады і бадзёры,—
Каб песню нячутай
Пранесці пары
Да рэчак дрымлівых,
Да сініх азёраў.

Каб выпаліць казку
Заклятых балот,—
Дзе ценем стаяла
Нядоля-святкруха,
Дзе прэлі асокі,
І плакаў чарот,

Дзе кленчыла шчасцю
Галоднае бруха.

Дзе людзі, як быццам
Не людзі былі,
А сонца цмянела
Ад панскай навалы.
Дзе век працавалі
І працу клялі
І святам быў чорнага
Хлеба кавалак.
Дзе сцежку таптаў

Без правоў чалавек,
Каб брудзіла сцежку
Звярынае права,
Каб гнала на боскую волю,
На здзек...
Каб чорная замяць
Святых прастарэк
Трымцела крыжамі—
Налева, направа.

На моцны падмурак
Узведзены край.
Напорная радасць
Не згубіць арбіты...
Пахованай былі
Не выбраша бай,
Не счэрніць манюю
Дарогі здабытай.

Їх несла багата,
Прадажных музык,
Ад штандараў белых
Драпежнай пагоні.
Зыходзілі кроплямі
Воўчай слязы

Апошнія корчы
Звярыных агоній.

Шукалі адлюдкі
Прыглушаных брам,
Сабачыя хібы
Паставіўшы дуба...
Паломана скрыпка
Святых меладрам,
Падведзена справе
Другая рахуба.

На сцяг рэволюцыю
Праўда ўзняла,
І стала над светам
Прысудам суровым.
Зарой неўміручаю
Даль расцвіла...
Народная кара
Вякі прывяла
На ўзорны пачатак
Лірычнай размовы.

На ўскраіну з песняй
Прышоў лістапад—
Без слоў галасістай,
Вясёлай без кветак.
Сустрэў мае думы,
Мой голас ля хат—
На шэрані белым
Ружовы дасветак.

Я стаўлю на шлях свой
Усё, што раблю.
І, знаючы справы
Вялікую мэту,—
Не кожнага я
Чалавека люблю,

Не кожнаму радасць
У сэрцы прапета.

Я дрэблему слову
Благіх авантур—
Ніякі прыхільнік,
Ніякі аматар...
Таварышам ў строме,
Сучаснікам бур—
Маіх найраднейшых
Пачуццяў квінтата.

Ўзыходжу на ўзвесненасць
З імі і я
Гартованым крокам
Упартай паходкі,—
Каб трэснула брамы
Глухой верая,
Каб пела агромністасць,
Песня, твая—
Ў паходзе адольным
Другой пяцігодкі.

Тут поўзала восень
Па чорнай зямлі,
Як смех самагубцы,
Як сэрца у ката.
І горкія слёзы
Адвеку пілі
Стракатых палосак
Жабрацкія латы.

Хаваў сваю долю
Працоўны народ
У рэках вірлівых
Крывавага поту...
Гучыць гэта праўда—
Былога узлёт,—

Як сон трагедыіны,
Як жарт анекдота.

Нам, ўзрошчаным славай
Вялікіх адплат,
Ўласцівей эпоха,
Што скованасць бурыць.
Ўзнямае жалезны
Пролетарыят
Вялікае права
Сваёй дыктатуры.

Нам шчасце не ў небе
Блакiтавы птах:
Мы творым яго
На сусветным плацдарме.
І стыгне зласлівасць
Ў варожых зубах,
Дзе славяць адвагу
І творчы размах—
Атрады рабочых
Узброеных армій.

Дзе праўда у мэце,
Усяўладная ёсць,
Імклівая еднасць
Заўсёды там будзе...
Не выгрызе сцежкі
Асенняя злосць,
Дзе творыцца новы
І радасны будзень.

Змаганнем і працай—
Удоўжкі і ўшыр—
Растоптана нэндза,
Развеяны смутак.
Уся глыбіня
Чалавечай душы

На жаркім агні
Перакута, раскута...

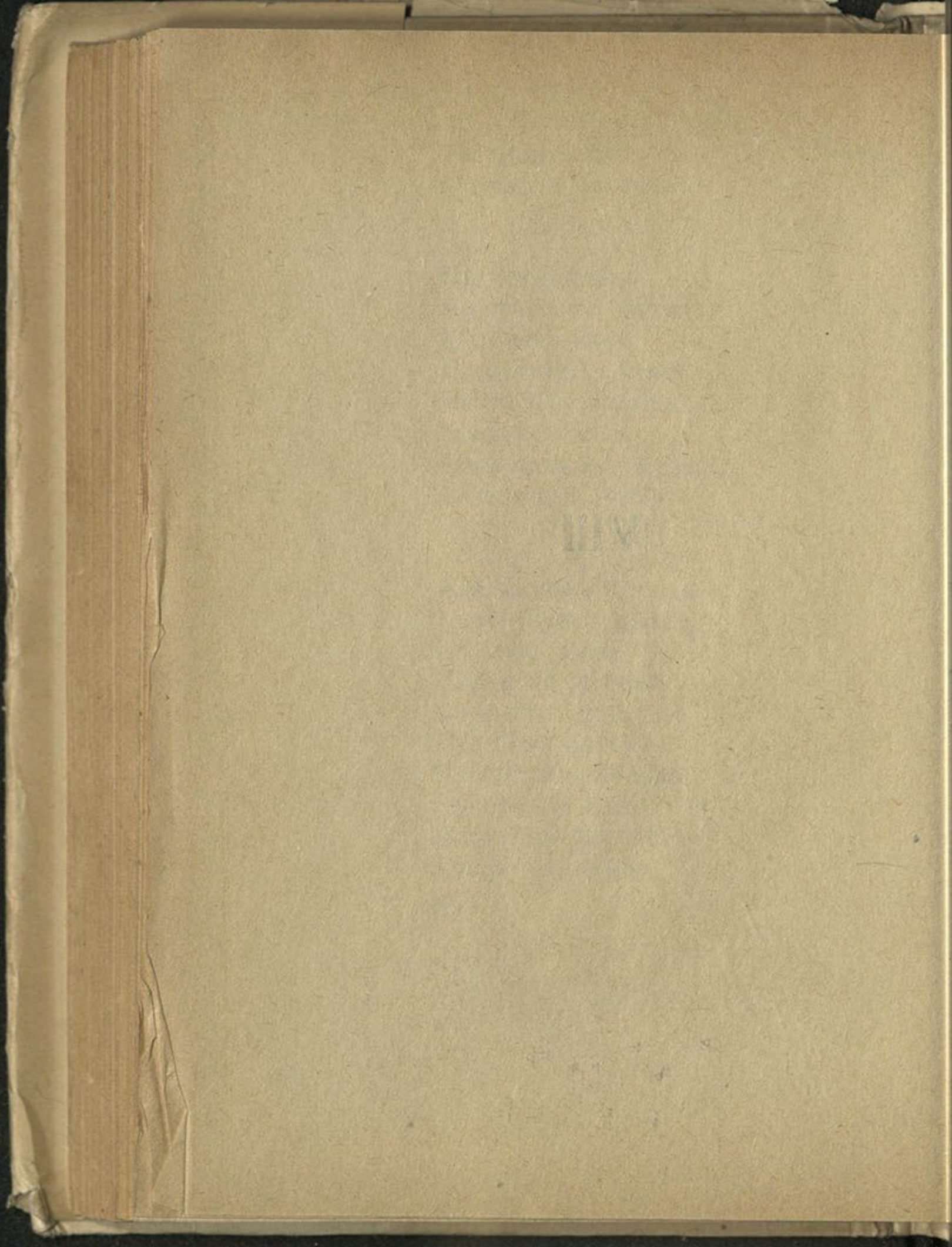
Інакшымі снамі
Бяскрайнасць лягла
У песнях зямлі
Пераможнага класа.
Няхай надыходзіць
Жалобная мгла
Паплакаць над мёртвым
Скасованым часам.

Хай хмары збіраюць
Свой чорны прылёт,
І сіплую вецер
Заводзіць шарманку...
Блакітныя роўнядзі
Прошлых балот—
На росквіце будуць
І ў грозны паход
Магутным фарпостам
Сусветнага ранку.

1934 г.

VIII

ЗА СТРОЕМ ДАТ І РУБРЫК

I

Вятры пяюць, прастор узняты спевам,
Празрысты рух блакітавых глыбінь.
Ступіць-бы сну на халадок пад дрэвам,
Ці целу рынуцца-б на хвалі ўплынь.
Ўлагоджанай вады жывое срэбра
Разбіць, рассыпаць-бы на ўзмах рукі...
Вярбы старой тарчаць сукі, як рэбры,
Адбітыя ў люстраным шкле ракі,—
Там вільгаць п'е галля шчарбаты рот,
Там мые дзень свой залаты жывот.
Ёй шмат гадоў, што йшлі праз крык тугі
Да першай радасці грымот вясенніх...
Людзей вучылі поўзаць на каленях,
Ўслаўляючы пятлю сваёй чаргі.
І вокам хітрым свой святы парог

Лагодна аглядаў распяты бог.
Яму вачэй не еў туман малітвы,
Яго паслаўшыя не ведалі пакут...
Няхай жыве, хто край узняў на бітву
З эпохай чорных дзён і горкіх рут!
Няхай жыве, хто ў збродлівую замяць
Быў полымем, што растапляла лёд!..
Іх зберажэ давеку наша памяць,
Зямлі адноўленай адноўлены народ,—
У сэрцах несучы вялікія імёны
Правадыроў сваіх. З імглы будзённай
Сівой мінуўшчыны на голас іх
Ішлі змагацца цвёрдаю ступою—
За ротай рота армій баявых,
І за героямі ішлі героі.²
Ім—сонца вечнай славы, іх крыві...
Вадою срэбнай, светлы дзень, пльві!
Няхай гурчыць крутой ракі струмень—
Бярэ ён даль нячутнымі нагамі,
Нясе з сабой твой залаты прамень,
Бадзёра гутарачы з берагамі.
А прыдзе ноч—абляжа віск асок
І пад рукой вільготнаю—пясок.
Акрэсляцца спакою паплавы
І свежасцю паветранай—дарогі.
Заслухаецца шумам вербавым,
Заблытае ў тумане месяц рогі...
Праз сіні змрок прарвуцца стаі мар,

Душа праймецца глыбынѣй яскравай—
Жыць будуць ў словах постаці ахвяр,
І словы загавораць нашай явай.
Тут кожны рух авеяны навек
Іх слаўным днём і слаўнай барацьбою,
Іх маладосць хадзіла па траве...
І, можа быць, пад гэтаю вярбою
Не раз туліў юнак лятунак свой,
Каб потым быць павешаным на ёй.
Боль ліхалецця... Плынь крывавых рэк...
Шумлівага лісця суровыя напевы..
Стаіць на беразе старое дрэва,
Як дум ўладар—упарты чалавек.
Як барацьбіт сівы над плёнам былі,
Яно ўзнялося горда над усім,
Што ўпершыню навек мы палюбілі...
І хочацца загаварыць мне з ім
Пра бурны час без хлеба і без сну,
І пра яго і пра маю вясну.

II

Нямала дрэў зваліла ў бураломе,
Каб тлом гібець пад срэбны смех завей...
Так рэзала крутая смерць людзей
На першай і апошняй іхнай строме.
Прымеў спакой, хто слёзы знаў адны—
Дзе выбраў міг: без родных, без труны.
Так брала смерць. Аддаць жыццё за веру,
Цара і бацькаўшчыну—добры знак,
Каб неслі ў рай анёлы, як сабак,
Праз чорны ход, стварэнняў подлых дзверы.
Каб крыж усклаў на ваяўнічы лоб
Плюгавы генерал з душою на аркане,
Калі за ўсіх, хто паў на полі брані,—
Маўклівасць слоў пачне выводзіць поп.
Гады прайшлі, згубіў звярыны след
Лад, богам дадзены, што даўся ў знакі...

Ўтаптаны ў гразь бліскучы эпалет
Адважнага кароннага ваякі.
Ўжо не стаіць на горле царскі трон
І вывадкі прыдворныя варон
Не выдзяўбуць ужо драпежнай дзюбай—
Ні сэрца братняе, ні вочы любай,
Не вып'юць слёз ні матак, ні сяцёр.
Назаўсяды чужых далёкіх зор
Патушаны старыя дядэмы
І зрынуты ў прадонне...

III

Пі, радок,

Пі прагна радасць выбранай паэмы,
І-дбайна рэй вядзі за крокам крок.
Я атуліў цябе сваёй турботай,
Аддаў давеку цела і душу.
Хай дзівіцца яшчэ якая цнота,
Што аб табе не першы раз пішу.
Хай булькае даўгіх прамоў вада—
Нам у жыцці ўсё гэта не наўда.
Не за сябе і не за свой куплет,—
Трывожыць нас і дзень і ноч другое:
Знайсці такое слова залатое,
Каб пець народжаны ў змаганні свет;
Каб з новай эраю вітаць зямлю,
Якую сэрцам слаўлю і люблю.
Жыць новым днём святлей і дынамічней,
Умець ўва ўсім струну жыцця крануць,
І чэмер дум змятаць, як змеў Кастрычнік
Ўсю дрэнь вякоў, ўсю лютаўскую муць.

IV

Цень перабег на поплаў праз дарогу
І, сцішаны, ў зялёных хвалях знік.
Старэчы сімвал з торбаю былога
Маліцца прыцемкам даўно адвык.
Ў бярэма згробшы дзедаўскія спадкі,
Ён збег з вачэй, зласлівы небарак,—
Багну дзярэ яго сухі кулак,
Склінаюць свет апошнія нашчадкі,
Стагоддзяў чорных плачуць груганы
І ў слёзах слоў палошчаць рызманы.
Так судзіць час. Адлюдкам „чыстай расы“
Нясе ён даўнія свае правы...
Каб, сцёршы след бяспраўнай галавы,
Сусвет прайшлі заводы і калгасы—
Жыццём ўладарыць новай грамадзе!
... На росны поплаў мяккі след кладзе

Празрысты вечар. Вецер—гарманіст
Абходзіць круг залатакосых хмарах.
Так круг дзяўчат, калгасніцкіх даярак,
Абходзіць часам ўдалы трактарыст.
Распаліць ён вачэй гуллівы жар—
І ў спрыце ног праходзіць адпачынак,
Як, за гектарам бяручы гектар,
Пад ім хадзіла спраўная машына—
Уцеха гордасці і цёпрых мар.

V

Мы гадаванцы ўсе адной краіны,
Вартуем часу плынь адных суток.
Крок рэволюцыі—наш крок няспынны
Праз даль суровую, наперад крок.
За славу працы вольнай і за песні
Мы з кожным днём упарцей і балесней
Трымаем фронт—і трактарыст і бард...
І ў коле дзей, за строем дат і рубрык—
Ўстае любіць працоўны авангард
Абшар зямлі, Саюз сваіх рэспублік,
Найлепшую айчыну ўсіх айчын,—
Пад еднасці штандар і гімн адзін.
Наш рэйд і шлях праз шторм варожых шквалаў...
І—ў ладзе хат і гарадскіх кварталаў,
Перад агнём наступных барыкад
Ашчадным быць на кожны цвік і камень—

Шаную, край, твой баявы загад,
Напісаны руплівымі рукамі.
Ў тваіх штыкоў гартованым асці
Мы мусім дбаць аб грознай абароне,
Аб карных днях, калі ў паход ісці ...
Таму, як кроў гарыць і б'е у скроні—
Каб наша рань спявала і цвіла,
Цвіла па ўсёй зямлі, давеку братняй,—
Я слаўлю ўзлёт чырвонага крыла
Праўдзівае вайны, вайны астатняй.

VI

Мой дбайны век шляхам вядзе дазор,
Ўсё зверана да дробязей, да рыскі.
Пішу вясну ў святле наступных зор
І свет увесь так родны мне, так блізкі.
Агонь жыцця душа вясной заве,
Каторая людской крывёй апета...
А ў плынях рэк, па залатой траве—
Крамянае такое ходзіць лета.
Ў аздобе сонечных жывых акрас
Яно звініць вясёлаю вадою.
Такое толькі можа быць у нас—
Здаровае, тугое, маладое.
Мяняюць твар палі і гарады
Кагортамі людзей, што робяць дзівы,

Вядуць капальні песеннай руды—
Яны у нас і толькі нам ўласцівы.
І хай пра іх не поўны спеў прапет.
І дням яшчэ нязграбны дадзен профіль,—
Каравыя жыць будуць нашы строфы
Ў крышталях дум, што новы дасць паэт.

VII

Так час ідзе... Імкліва і глыбока
Кладзецца цвёрдая яго ступа.
Не сходзіць вечна з вартавога вока
Прыдбаны скарб—ад думак да снапа...
Пад хмарны сквіл сусветнай непагоды
Расце і буйна каласуе рунь.
Да справы кроўнай волаты-заводы
Па ўзрушанай зямлі ўстаюць угрунь.
Ў пачуццях бура радаснай трывогі—
Так кожны міг вітае з новым нас...
Так кожны крок бліжэй да перамогі—
За следам след—прыводзіць творчы клас.
Так шчасцем мар мы першы раз кіпелі,
Цвіў бляск вачэй, каб сталым быць цяпер,
Каб кідаў з хмар на кожны наш прапелер
Апошні змрок смяротны свой ашчэр.

Ў блакіт зямлі прастор навек адчынен,—
Туды наш лёт, ў праменныя вякі.
Аб іх мы снім, як снілі аб дзяўчыне
Ў сваю пару, былыя юнакі.
Пра іх пьем, як пелі бур усплёскі
Краі, і панская трашчэла косць...
Як золак летні сонца і бярозкі—
Ўстае мая другая маладосць.
Ёсць толькі ёй ўласцівыя настроі,
З пражытым часам горды пераклік:
Грыміць мой край—рэволюцыйны воін,
Расце мой край—сусветны будаўнік!
І хай было, што сэрцу не далася,
Што згінула ў гадах, як гук пусты.
Я не засмучаны, што прыдзе восень
І ацярэбіць дрэвы і кусты.
Душа такой штогодняй змене рада—
(Хай ў ёй свой лёс варожы зброд кляне!)—
І пад суровы вецер лістапада
Мне добра жыць у роднай старане.
Мне добра пець акрэсленай і зычней,
І з новым крокам, новым двём турбот—
Семнаццаты успомніць добра год,
Адсвяткаваць семнаццаты Кастрычнік.

З М Е С Т

Стар.

I. Эпоха будням лік вядзе	5
Над горадам вясенні ранак	8
Хай выюць ветры непагоды	11
У вячэрнім золаце праменняў	14
Каму, як не табе, паслухаць	17
Ручаі ў адталай глебе	19
Завінуўся на выгодзе	22
Я праменным дажджом, залатым вадаспадам	24
Прышла і загадала сесці	26

II. Зіма заплакала ў тумане	31
Я пакінуў у дарозе многа	35
Нямашака ў свеце нічога	39
Суседка	42
Я твар радзімы пазнаю	45
Лічыць я часта прызвычаен	47

	<i>Стар.</i>
III. Гарманіст	51
Надышлі крылатыя дні	55
Пры дарозе, дзе жоўтыя травы	57
Штандар чырвоны, штандар чырвоны	59
Вецер лёгае, вецер гойсае	61
Снапок аўса	63
Дрыжыць, калоціцца дрыгва	65
На ўзвях дзён	67
—	
IV. Я разабраў свой дом стары	77
Не гавары апошнім словам	80
Пад сталом злавіла кошка мыш	82
Напаткаліся вочы твае	84
Марудна і дбайна ішла	86
Праминуў я дарогу вялікую	88
—	
V. З дарогі	93
Нервамі ўпругуся	98
Спадалі кроплі на пясок	101
Проці яснага сонца	105
З імглы выводзіць век зубасты	109
—	
VI. Трывога будняў	113
Куляецца за колам кола	115
Сякуць падкованыя коні	117
Ты чорная, як смоль, як вугаль	120
Я доўга і упарта марыў	122
Абрысы старадаўняй пушчы	124
Зор ранніх знікла дыядэма	126

	<i>Стар.</i>
Учора вецер біў у дэверы	128
Учора пыл курэў ад гміны	130
Уласніцкіх двароў эдэмы	132
—————	
VII. На росквіце	137
—————	
VIII. За строем дат і рубрык	151

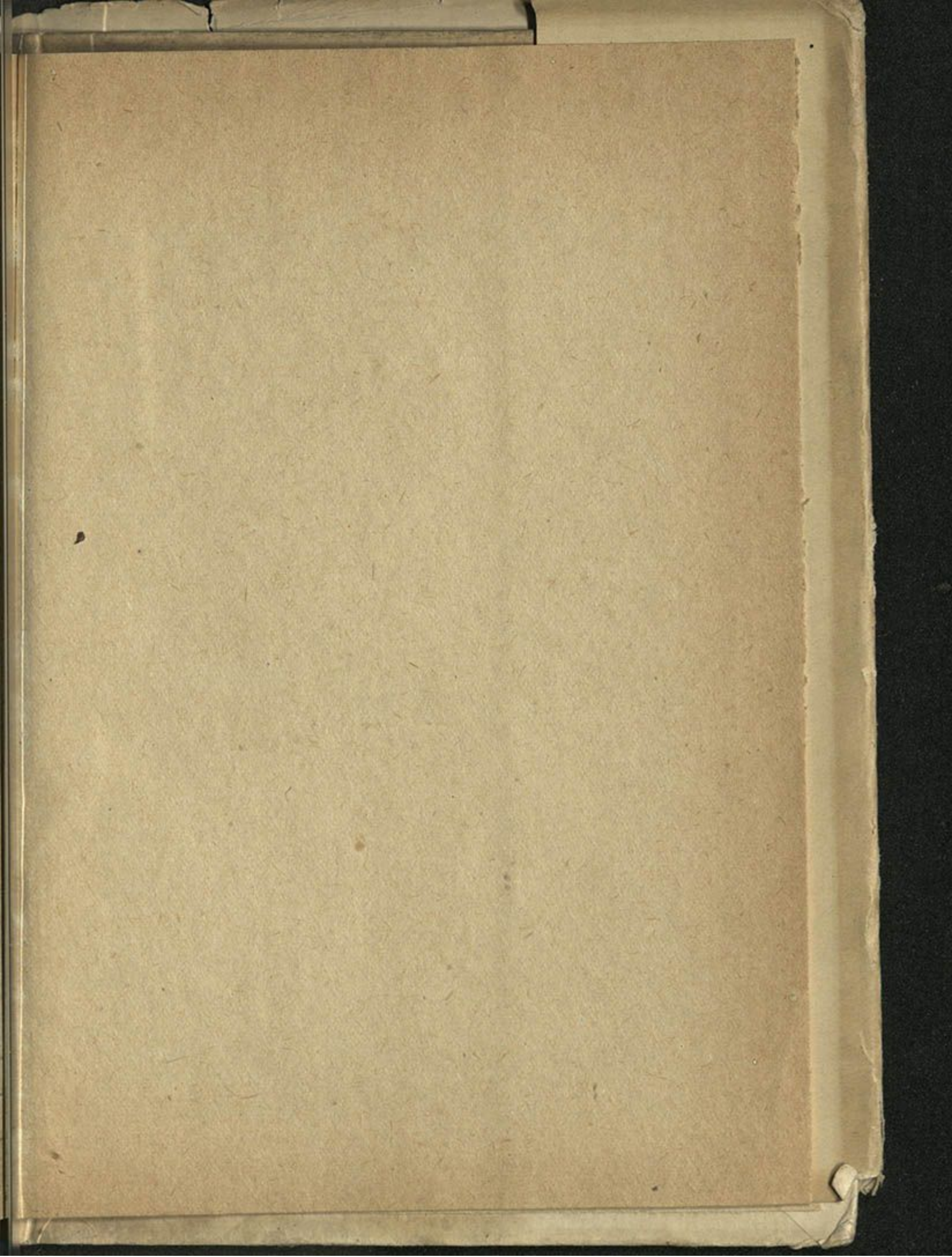
*
Рэдактар *П. Галавач*
Мастак *Барыс Малкін.*
Тэхрэдактар *Х. Абрамава*
Карэктар *Е. Жылінская*
Адк. кар. друк. *Л. Кучынская.*

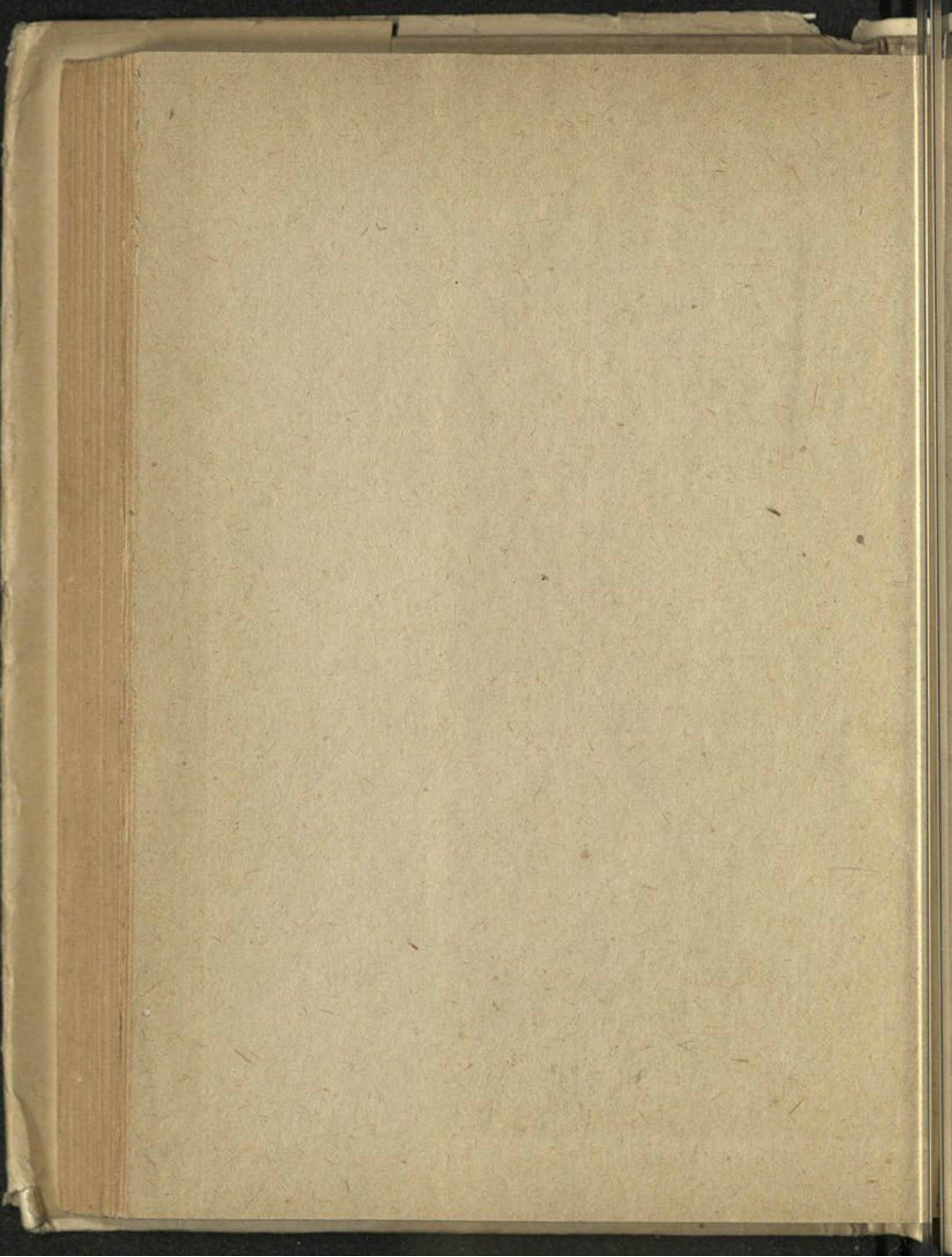
*
Упаўнав. Галоўлітбела № Б 1864.
Тыраж 3000 экз. Зак. № 2155.

*
Здана ў друкарню 27|IV—35 г.
Падаісана да друку 10|VII—35 г.

*
Папера 72×105¹/₂.
Аб'ём 5¹/₄ друкаваных аркушоў.

*
Друкарня «ПАЛЕСДРУК»,
Гомель, Совецкая, 1.

4

2

1117

019451